

Regnskapsmessig behandling av finansielle leieavtaler
- en introduksjon av praksis

av

Ørjan Renø

Masteroppgave i økonomi og administrasjon

Studieretning økonomisk analyse

(30 studiepoeng)

Handelshøgskolen i Tromsø

Universitetet i Tromsø

Mai 2010

Forord

Denne mastergradsavhandlingen markerer slutten på min mastergradsstudie i økonomi og administrasjon ved Handelshøyskolen i Tromsø.

Ved valg av tema for denne avhandling så ønsket jeg å velge noe innenfor faget regnskap og innenfor et område hvor jeg hadde muligheten til å tilegne meg mye ny kunnskap. Valget falt på temaet leieavtaler, mer spesifikt fenomenet finansielle leieavtaler (kanskje best kjent som finansiell leasing). Før denne studie hadde jeg begrenset med kunnskaper om temaet men hadde registrert at det den senere tid har vært en del diskusjoner rundt relevante regnskapsmessige problemstillinger. Gjennom denne avhandling har jeg fått utvidet kjennskapet til temaet, samt tilegnet meg mye ny kunnskap om regnskapsområdet. Jeg håper at andre lesere av denne avhandling vil kunne dra nytte av den samme kunnskap.

Jeg har i forbindelse med denne mastergradsavhandlingen vært helt avhengig av et godt samarbeid med en sentral finansaktør i Tromsø og ett utvalg av deres medarbeidere. Av bedriftsmessige hensyn så tilkjenne gjøres ikke disse, men de vet selv hvem de er. Tusen Takk!

Jeg vil også rette en spesiell takk til mine veiledere Bjørn Sælen og Henning Sollid for nyttige og konstruktive tilbakemeldinger gjennom hele prosessen.

Til slutt ønsker jeg å sende en stor takk til min arbeidsgiver for den fleksibilitet og støtte som jeg har mottatt igjennom hele studiet.

Tromsø, 18.mai 2010

Ørjan Renø

Sammendrag

I denne studien så har jeg undersøkt norske bedrifters etterlevelse av norsk regnskapslovgivning og god regnskapskikk operasjonalisert gjennom observasjoner av norske bedrifters regnskapsmessige klassifikasjon og behandling av leieavtaler i bedriftenes egne årsregnskap.

Måten undersøkelsen av bedriftenes etterlevelse av de aktuelle regnskapslovgivningene er gjennomført som et case-studie. Jeg har fått tilgang til leieavtaler hos en finansaktør i Tromsø hvorpå jeg ved å innhente offisielt årsregnskap for samme år som leieavtalen var inngått eller strekte seg over kunne jeg konkludere på bedriftenes presentasjon av leieavtalene i årsregnskapet.

Norsk regnskapsstandard 14 er den standard som i Norge omhandler leieavtaler. Denne standard er så godt som fullstendig harmonisert mot den internasjonale standarden IAS 17. NRS 14 skiller mellom to typer leieavtaler, finansiell- og operasjonell leieavtale. Den ulike klassifiseringen innebærer to vidt forskjellige presentasjonsformer i årsregnskapet, hvor den finansielle leieavtalen tas inn i balansen, mens det operasjonelle utgiftsføres løpende som annen driftskostnad. For å kunne foreta en klassifisering av en leieavtale så er det to sett med indikatorer i NRS 14 som kan benyttes for å identifisere en finansiell leieavtale. Operasjonell leieavtale er negativt avgrenset mot finansielle leieavtaler, og klassifiseringen som operasjonell er eneste alternativ dersom leieavtalen ikke er å klassifisere som finansiell.

For å kunne vurdere bedriftene etterlevelse av aktuell regnskapslovgivning så var jeg i forbindelse med denne studien nødt å foreta en vurdering av klassifiseringen til leieavtalene som omfattet de bedriftene hvor korrekt etterlevelse av regnskapslovgivningene skulle kontrolleres. Totalt var det 25 forskjellige avtaler, men ettersom de alle bygde på samme standardavtale var det kun nødvendig å foreta enkelte justeringer ved vurderingen av de forskjellige avtalene. Konklusjonen for samtlige leieavtaler var at de alle skulle klassifiseres som finansielle med den direkte konsekvens at bedriftene skulle, dersom de hadde kommet til samme konklusjon som

meg, balanseføre både rettigheten til å disponere aktuelle leieobjekt men også forpliktelsen knyttet til den totale leieperioden.

Ved oppstart av studiene så viste det seg raskt at leieavtaler var ett område som bedriftene i denne studien ikke hadde videre god kjennskap til. Hele 44 % av alle bedriftene i denne studien hadde ikke balanseført de finansielle leieavtalene.

For å forsøke finne ut hvilke bakenforliggende årsaker som lå bak selskapets vurdering av de aktuelle leieavtalene, så ble 5 tilfeldig utvalgte informanter intervjuet blant de bedriftene som ikke hadde foretatt en korrekt regnskapsmessig vurdering av leieavtalen. Informasjonen som jeg fikk under disse intervjuene var ganske sjokkerende. Det viste seg nemlig at fire av fem bedrifter ikke hadde foretatt en konkret vurdering i henhold til NRS 14, de hadde faktisk aldri lest NRS 14 og hadde heller ingen kjennskap til de ulike karakteristika for de ulike regnskapsmessige klassifiseringene.

Denne undersøkelsen indikerer tydelig at kunnskapene rundt temaet leieavtaler er for dårlig hos de bedriftene som inngikk i denne studien. Disse observasjonene er i seg selv ganske urovekkende ettersom leieavtalene ofte har ett betydelig omfang vurdert opp mot bedriftens balansesum. I drøftelsen så slites man mellom hvilke observasjoner som bør vektlegges sterkest. Er det den feilaktige klassifiseringen i årsregnskapet, eller det de manglende kunnskapene til nøkkelpersonell i de intervjuede bedriftene?

Undersøkelsen viser også at finansaktørenes omtale av produktet leieavtale på enkelte områder er direkte misvisende. Det kan tilsynelatende se ut til at finansaktørene markedsfører produktet leieavtaler, med bakgrunn i de fordelene leieavtaler klassifisert som operasjonelle kan tilføre regnskapsavlegger. De glemmer derimot å opplyse at de samme egenskapene forsvinner i det samme sekund avtalen klassifiseres som finansiell.

Nøkkelord: Leieavtale, leasing, klassifisering, Norsk Regnskapsstandard 14,

Innholdsfortegnelse

ForordII	
Sammendrag	III
Innholdsfortegnelse	V
Figurliste	VII
1.0 Innledning	- 1 -
1.1 Bakgrunn og aktualisering	- 2 -
1.2 Problemformuleringer	- 4 -
1.3 Avgrensning	- 6 -
1.4 Begreper	- 7 -
1.5 Disposisjon	- 8 -
2.0 Teori	- 9 -
2.1 Finansregnskapets formål og grunnlag	- 9 -
2.2 Norsk regnskapspraksis - rettskilder	- 13 -
2.3 Hva er en leieavtale?	- 15 -
2.3.1 Definisjon og virkeområde	- 15 -
2.3.2 Klassifiseringen av leieavtaler	- 17 -
2.3.3 Regnskapsmessig behandling av leieavtaler	- 18 -
2.4 Presentasjon i årsregnskapet – rettviseende bilde	- 20 -
2.4.1 Nøkkeltall	- 21 -
2.4.2 Skattekreditt	- 26 -
2.5 Dokumentasjon og vesentlighet	- 29 -
3 Metode	- 31 -
3.1 Metodisk tilnærming	- 31 -
3.1.2 Forskningsdesign	- 32 -
3.1.3 Kvalitativ studie	- 34 -
3.2 Datainnsamling	- 35 -
3.2.1 Standardiserte finansielle leieavtaler	- 36 -
3.2.2 Årsregnskap	- 36 -
3.2.3 Intervju	- 36 -

3.2.4	Teori	- 37 -
3.2.5	Primærdata	- 37 -
3.2.6	Sekundærdata	- 38 -
3.3	Evaluering av metode	- 39 -
3.3.1	Validitet	- 40 -
3.3.2	Reliabilitet	- 40 -
3.3.3	Svakheter i metoden	- 41 -
4.0	Resultater case undersøkelse	- 43 -
4.1	Avtalenes reelle innhold	- 43 -
4.1.1	Vurdering av standardavtale mot indikatorene gitt i NRS 14	- 44 -
4.2	Resultater gjennomgang av årsregnskap	- 49 -
5.0	Resultater intervju – Hvorfor ikke balanseført	- 53 -
5.1	Innledende observasjoner	- 53 -
5.2	Intervju	- 55 -
5.2.1	Vurderinger av regnskapsmessige klassifisering av leieavtalen	- 55 -
5.2.2	Vesentlighetsbetraktninger	- 56 -
5.2.3	Påvirkning på nøkkeltall og skatteposisjon	- 56 -
5.2.4	Kompleksiteten i regelverket	- 57 -
6.0	Drøftelse	- 58 -
6.1	Observasjoner så langt	- 58 -
6.2	Manglende kompetanse i selskapene	- 60 -
6.3	Finansaktørens presentasjon av leieavtaler(leasing)	- 61 -
6.4	Revisors uavhengige gjennomgang av årsregnskapet	- 64 -
6.5	Oppsummerende betraktninger	- 65 -
6.5.1	Konsekvenser for årsregnskapet	- 67 -
6.6	IASB og FASB – behovet for en ny internasjonal standard	- 67 -
7.0	Konklusjon	- 70 -
7.1	Områder for videre forskning?	- 71 -
	Bibliografi	- 72 -
	Vedlegg	VIII

Figurliste

Figur 1: Rapportering av regnskapsdata(Eklund & Knutsen, 1999).....	- 10 -
Figur 2: Eksempel regnskap – alle verdier er oppdiktet.....	- 24 -
Figur 3: Ulike undersøkelsestyper(Jacobsen, 2005, s. 95).....	- 33 -
Figur 4: Undersøkelsesopplegg for å oppnå både generalisering og relevans (Jacobsen, 2005, s. 101).....	- 33 -
Figur 5: Metodetyperne og hva de gis oss svar på. (Sander, 2004)	- 35 -
Figur 6: Grader av strukturering av intervju (Jacobsen, 2005, s. 145).....	- 38 -
Figur 7: Andel av undersøkte finansielle leieavtaler som er balanseført av leietaker.....	- 49 -
Figur 8: Kvalitet på noteopplysninger.....	- 51 -
Figur 9: Oversikt tilbakemeldinger diskusjonsnotat - 'leases:Preliminary Views' (Ernst & Young , 2009)	- 69 -

1.0 Innledning

Uavhengig av hvilket regnskapsspråk som benyttes og i hvilket land regnskapsdata utarbeides så er formålet med finansregnskapet og dets innhold det samme verden over. Hovedformålet er at regnskapsleser gjennom finansregnskapet (årsregnskapet i Norge) skal kunne danne seg et mest mulig korrekt bilde av bedriftens virksomhet, dets økonomiske stilling og utvikling. (Huneide, Pedersen, Schwencke, & Haugen, 2009) Ettersom begrepet korrekt bilde kan variere fra en regnskapsprodusent til en annen er det viktig at det finnes et sett med lover og regler som regulerer den generelle tolkningen av hva som gir det rettvise bildet. I Norge så er denne tolkningen lovfestet gjennom Lov om årsregnskap (regnskapsloven) og god regnskapskikk.

I tråd med at man ser en stadig harmonisering av det norske regnskapsspråket mot det internasjonale regnskapsspråket IFRS (International Financial Reporting Standards) så ser man også en dreining hvor rapporteringskravene for en del av de norske regnskapsprodusentene blir noe strammere og i større grad detaljstyrt gjennom de forskjellige regnskapsstandardene. Det at man stadig jobber med utviklingen av et regnskapsspråk er vel og bra dersom man lykkes med å få regnskapsprodusentene til å følge med i utviklingen. I denne studien så vil ikke fokus være rettet mot utviklingen mot et internasjonalt regnskapsspråk, men mot regnskapsprodusents trofasthet mot de lover og regler som allerede er gjort gjeldende.

Vi har de siste par årene opplevd det som på folkemunnet går som «finanskrisen». Det er i ettertid av denne krisen mange formeninger om hva som var årsaken til denne krisen, men mange hevder at finanskrisen kun var mulig som følge av svakheter i de gjeldende regnskapsreglene. Likeså er det mange som vil hevde at noen av de største regnskapskandalene i USA, Enron og WorldCom på begynnelsen av det 21. århundret kun kunne oppstå som følge av US GAAP (United States General Accepted Accounting Principles) manglende evne til å fange opp underliggende økonomiske forhold samt forhindre regelmisbruk. (Husby, 2009) Uavhengig av den kritikk som er rettet mot de ulike regnskapsspråkene så er det viktig å ha fokus på å etterlevelse av de lover og regler som til en hver tid er gjeldende. Hadde regnskapsprodusenten i de overnevnte eksemplene avlagt regnskap etter regnskapslovgivningens opprinnelige intensjon, så hadde kanskje det ikke gått slik det gikk?

For at et selskaps finansielle rapportering skal være av verdi for regnskapsbrukerne er man helt avhengig av at regnskapslovgivningen og de aktuelle standardene følges. Regnskapsloven og god regnskapsskikk er utviklet med det hovedformål å sikre kvaliteten på den finansielle rapporteringen, og da hovedsakelig av de opplysninger som regnskapsprodusent gir i årsregnskapet. Med kvalitet i rapporteringen er det spesielt to forhold som vektlegges; relevans og pålitelighet. Uten disse kvalitetene så har ikke årsregnskapet den verdi som er ønskelig, og regnskapsspråket og årsregnskapet mister fort tillit hos regnskapsbrukerne.

På bakgrunn av denne diskusjon må en kunne legge til grunn at en regnskapsprodusent til enhver tid etterstreber å følge de til enhver tid gjeldene lover og regler i Norge. Med denne forståelsen for regnskapets grunnleggende forutsetninger så fremspringer tema for denne studie.

1.1 Bakgrunn og aktualisering

Bakgrunnen for denne studien er en nysgjerrighet for temaet leieavtaler (også kalt leasing) og da med spesielt fokus på fenomenet finansielle leieavtaler. Som det ble nevnt i innledning til denne studien så er vi i dag vitne til et skifte innenfor norsk regnskapsrett ettersom vi i større og større grad legger bak oss et prinsipp- og resultatbasert regnskapsregime for å gå i møte med det internasjonale regnskapsregimet som er balanseorientert og som har et tydelig fokus på detaljstyring gjennom regnskapsstandardene. Det som er litt spesielt med leieavtaler er at dette er et regnskapsområde hvor de regnskapsmessige vurderinger av leieavtalene ikke direkte er omtalt i regnskapsloven. Leieavtaler herunder klassifisering, bokføring og presentasjon av finansielle leieavtaler er tatt inn og omtalt i Norsk Regnskapsstandard 14(NRS 14).

I den grad vi går mot et regnskapsregime som i større grad bærer preg av å være detaljstyrt gjennom omfattende regnskapsstandarder, så er det av interesse å se hvordan norske bedrifter forholder seg til de allerede eksisterende standardene. NRS 14 og den regnskapsmessige behandlingen av leieavtaler er i så tilfelle ett interessant regnskapsområde ettersom NRS 14 slik som den fremstår i dag er en av de standardene innenfor norsk regnskapsrett som bærer mest preg av å være detaljstyrt. Standarden har en rekke kriterier som må vurderes av

regnskapsprodusent hvor de forskjellige vurderingen får direkte konsekvenser for den videre regnskapsmessige behandlingen. NRS14 er også en standard som må sies å være tilnærmet harmonisert mot internasjonal regnskapsrett og tilsvarende internasjonale standard, *International Accounting Standards 17*(IAS 17).

Utgangspunktet i god regnskapsskikk, jf. NRS 14, er at ”*leieavtaler skal klassifiseres etter avtalens reelle innhold*”. Dersom det vesentligste av økonomisk risiko og kontroll knyttet til det underliggende leieobjekt er gått over på leietaker skal avtalen ansees å være finansiell, med den regnskapsmessige konsekvensen at leietaker skal balanseføre leieobjektet og tilhørende betalingsforpliktelse. Avtaler som ikke er å anse som finansielle klassifiseres som operasjonelle, og leiekostnadene utgiftsføres løpende.

I NRS 14 er det gjennom standardens punkt 14.26 og 14.27 tatt inn relativt klare indikatorer på hva som er å regne som finansielle leieavtaler. Allikevel viser det seg at dette skillet mellom finansiell- og operasjonell leieavtaler fremstår som noe uklart både for utleier (finansaktør), leietaker (regnskapsprodusent) og revisor. Med bakgrunn i en erkjennelse av at praksisen er noe uklare hos de forskjellige bedrifter og revisjonsbedrifter så kom *International Accounting Standards Board*(IASB) og *US Financial Accounting Standards Board*(FASB) i mars 2009 med et offentlig høringsnotat(*Leases: Preliminary Views*) hvor man kommer med forslag på mulige løsninger for å forbedre rapporteringen av leasing.

I forbindelse med disse mulige endringer innenfor internasjonal regnskapsrett så mener jeg at det er av interesse å se hvordan norske bedrifter underlagt norsk regnskapsrett forholder seg til gjeldende standard slik den er utformet i dag. Det gis i denne standard rom for subjektive tolkninger av vesentlige klassifiseringskriterier i standarden. Denne innblanding av subjektivt skjønn er med på å underbygge at standarden slik den er utformet i dag kan medføre forskjellige klassifiseringer av en og samme leieavtale og at det fra regnskapsprodusent til regnskapsprodusent derfor vil kunne ligge betydelig usikkerhet knyttet til regnskapsrapporteringen i form av årsregnskapet.

Bakgrunnen for min interesse for leieavtaler har sammenheng med de endringer i regnskapsregime som vi er vitne til i dag, men også i det faktum at leieavtaler er en av de mest utbredte finansieringsformene på bedriftsmarkedet. På tross av dette er det tilsynelatende få regnskapsprodusenter som klassifiserer leieavtalen som finansiell med den konsekvens at avtalen og dens reelle innhold balanseføres. Denne antakelsen om at det er få bedrifter som har foretatt en vurdering av leieavtalen i samsvar med NRS 14 og dermed ikke balanseført finansielle leieavtaler baserer seg ene og alene på mine personlige erfaringer og observasjoner gjennom år som regnskapsbruker. Jeg har med bakgrunn i private erfaringer antakelse om at; 1) andelen bedrifter som ikke foretar en konkret vurdering av leieavtalene opp mot NRS 14 er betydelig, 2) Kunnskapen om temaet leieavtaler er begrenset hos regnskapsprodusentene og til dels hos finansaktører og revisorer.

Disse antakelser er ikke hypoteser i samsvar med løsning av problemformuleringen i denne studie, men er et klart incentiv for å ønske undersøke temaet leieavtaler og fenomenet finansielle leieavtaler.

1.2 Problemformuleringer

Gjeldende regnskapsstandard for regnskapsmessig behandling av leieavtaler i Norge, NRS 14, har de siste årene i større og større grad vært harmonisert mot tilsvarende internasjonale standard, IAS 17. Med bakgrunn i disse siste års utvikling er det derfor rimelig å forvente at eventuelle endringer i den konseptuelle tilnærmingen til leieavtaler innenfor internasjonal regnskapsrett vil ha en direkte konsekvens for den norske standard og regnskapslovgivning. Det er også nærliggende å tenke seg til at erkjennelsen internasjonalt av et for svakt regelverket hva angår klassifisering og regnskapsmessig behandling av leieavtaler, også kan legges til grunn ved vurdering av nåværende norsk regnskapsstandard.

Basert på en generell tilnærming og forståelse for årsregnskapets betydning så burde der være i alles interesse at aktuelle regnskapslovgivninger følges(tolkes likt) for å sikre en best mulig

regnskapskvalitet. NRS 14 er en viktig standard i så måte ettersom de ulike subjektive vurderingene av avtalens reelle innhold kan ha betydelig påvirkning på regnskapsrapporteringen til regnskapsprodusent. Dersom regelverket slik det foreligger i dag ikke følges av ukjente årsaker så vil det i ytterste konsekvens bety at regnskapsrapporteringen fra bedrifter som har inngått vesentlige leieavtaler er forbundet med en betydelig risiko for feilrapportering.

Ut fra antakelsen om at de ulike regnskapsprodusentenes kunnskap om temaet leieavtaler og aktuell regnskapslovgivning vil variere fra bedrift til bedrift og fra revisor til revisor. Og at leieavtaler er svært utbredt på bedriftsmarkedet, så dannes grunnlaget for problemstillingen i denne studie. Ved å innhente årsregnskapene for bedrifter hvor det er identifisert at det er inngått finansielle leieavtaler samt at årsregnskapet avlegges etter regnskapslovens alminnelige regler så ønskes det kartlagt:

”om bedriftenes regnskapsmessige behandling av leieavtalen(e) er i tråd med norsk regnskapslovgivning og god regnskapskikk”

og for de tilfellene hvor det avdekkes at aktuelle regnskapslovgivning ikke følges så søkes det kartlagt

”hva de bakenforliggende årsakene til at regnskapslovgivningen og god regnskapskikk ikke følges”

1.3 Avgrensning

Differensiering

Det er i norsk regnskapslovgivning gjennomført en differensiering mellom det man klassifiserer som små foretak og øvrige foretak. Bakgrunnen for denne differensieringen er en overordnet kostnad/nyttebetraktning. Standardsetter erkjenner at de ordinære regnskapsreglene i mange tilfeller vil føre til den beste presentasjonen av regnskapsdata, men at disse reglene for mange bedrifter innebærer at man oppgir informasjon som vil være irrelevant eller mindre relevant for regnskapsbrukerne.

Definisjonen av små foretak følger av rskl. § 1-6

Som små foretak regnes regnskapspliktige som ikke faller inn under § 1-5 og som på balansedagen ikke overskrider grensene for to av følgende tre vilkår:

1. *salgsinntekt: 60 millioner kroner,*
2. *balansesum: 30 millioner kroner,*
3. *gjennomsnittlig antall ansatte i regnskapsåret: 50 årsverk.*

(Regnskapsloven)

Dersom ett selskap oppfyller kravene for klassifisering som smått foretak, jf. rskl 1-6, og velger å følge forenklingsreglene gitt i NRS 8, så foreligger det etter rskl. 5-11 en valgfrihet for bedriften om de ønsker å balanseføre finansielle leieavtaler. Små foretak som legger til grunn forenklingsreglene trenger dermed ikke vurdere det reelle innholdet i en leieavtale, ei heller vurdere kravet om balanseføring. Med bakgrunn i nevnte forenklingsregler så vil studien kun omfatte selskap som følger regnskapslovens alminnelige regler.

1.4 Begreper

IAS International Accounting Standards

IASB International Accounting Standards Board

IFRS International Financial Reporting Standards

IFRIC International Financial Reporting Interpretations Committee

FASB US Financial Accounting Standards Board

Leieavtale (leasing) er en avtale hvor leietaker mot en eller flere betalinger får en bruksrett til leieobjektet for en nærmere angitt periode. Leasing er det uttrykk som benyttes i praksis hos utleiere og leietakere. I norsk regnskapsrett benyttes uttrykket *leieavtale* og er derfor det uttrykk som vil benyttes i denne studie.

Leieobjekt er den eller de eiendeler leietaker har fått bruksretten til gjennom leieavtalen.

Leiebetalinger er nominelle leiebeløp over leieperioden, og inkluderer:

- avtalte leiebeløp for minimumsperioden, herunder eventuell forskuddsleie
- leiebeløp for leieperiode utover minimumsperioden, dersom det er rimelig sikkert at leietaker vil benytte seg av retten til videreleie
- den tap ved oppfyllelse av restverdigaranti
- kjøpesum dersom leietaker har rett til å kjøpe eiendelen ved utløpet av leieperioden, og det er rimelig sikkert at leietaker vil benytte seg av denne retten.

Leieperiode er periode leieforholdet antas å ville strekke seg over, og inkluderer:

- den perioden leieavtalen ikke kan sies opp fra leietakers side (minimumsperioden)
- den periode leietaker har rett, men ikke plikt til å fortsette leieforholdet utover minimumsperioden dersom det er rimelig sikkert at leietaker vil benytte seg av denne retten

NRS Norsk RegnskapsStiftelse (norsk standardsettende organ, «NRS» brukes også for å referere til regnskapsstandardn)

NGAAP Norwegian Generally Accepted Accounting Principles

USGAAP United States General Accepted Accounting Principles

Rimelig sikkert beskriver sannsynlighetsnivået og er i samsvar med beskrivelse av sannsynlighetsbegreper i NRS Usikre forpliktelser og betingede eiendeler. Med Rimelig sikkerhet så forstås en sannsynlighetsovervekt > 90 %. (Norsk RegnskapsStandard 13 - Usikre forpliktelser og betingede eiendeler, 2008)

Økonomisk levetid er den perioden en eiendel har økonomisk verdi for en eller flere brukere ved bruk i deres virksomhet

1.5 Disposisjon

Kapittel 2: Teori

I dette kapitlet vil formålet med årsregnskapet redegjort for. Aktuell regnskapsteori samt annen aktuell teori vil bli presentert for å gi leseren en innføring i de mest sentrale temaene som omtales i denne studien.

Kapittel 3: Metode

Metode kapitlet vil beskrive den metodiske tilnærmingen som er valgt for å svare på problemformuleringen i studien.

Kapittel 4: Vurdering av leieavtaler mot årsregnskap

Resultatene fra første del av case-studien diskuteres i dette kapittel. Her presenteres resultatene fra gjennomgangen av de aktuelle bedriftenes årsregnskap.

Kapittel 5: Resultater intervju

I dette kapitlet gjennomgås resultatene fra intervjuene gjennomført med noen av de bedrifter hvor det ble identifisert at rapporteringen i årsregnskapet avvirket fra norsk regnskapslovgivning.

Kapittel 6: Oppsummerende betraktninger

I dette kapitlet så diskuteres de betraktninger som er gjort på overordnet nivå ved gjennomføringen av de aktuelle undersøkelser, intervjuer m.m.

Kapittel 7: Konklusjon

Problemformuleringene besvares, den overordnede konklusjonen på studiene presenteres. Forsøker også å peke ut områder som kan være av interesse for videre forskning

2.0 Teori

I dette kapitlet vil jeg presentere den aktuelle teorien som ligger til grunn for all videre drøfting i denne studie. Teorien som presenteres i dette kapitlet vil i stor grad være utredet fra norsk regnskapslovgivning, men det vil også være aktuelt å trekke inn noen utvidede betraktninger fra Internasjonal regnskapsrett (IFRS). Målet med dette kapitlet er å gjøre leser av denne studien i stand til å foreta de samme vurderinger og betraktninger som ligger til grunn for konklusjonen på studiens problemformuleringer.

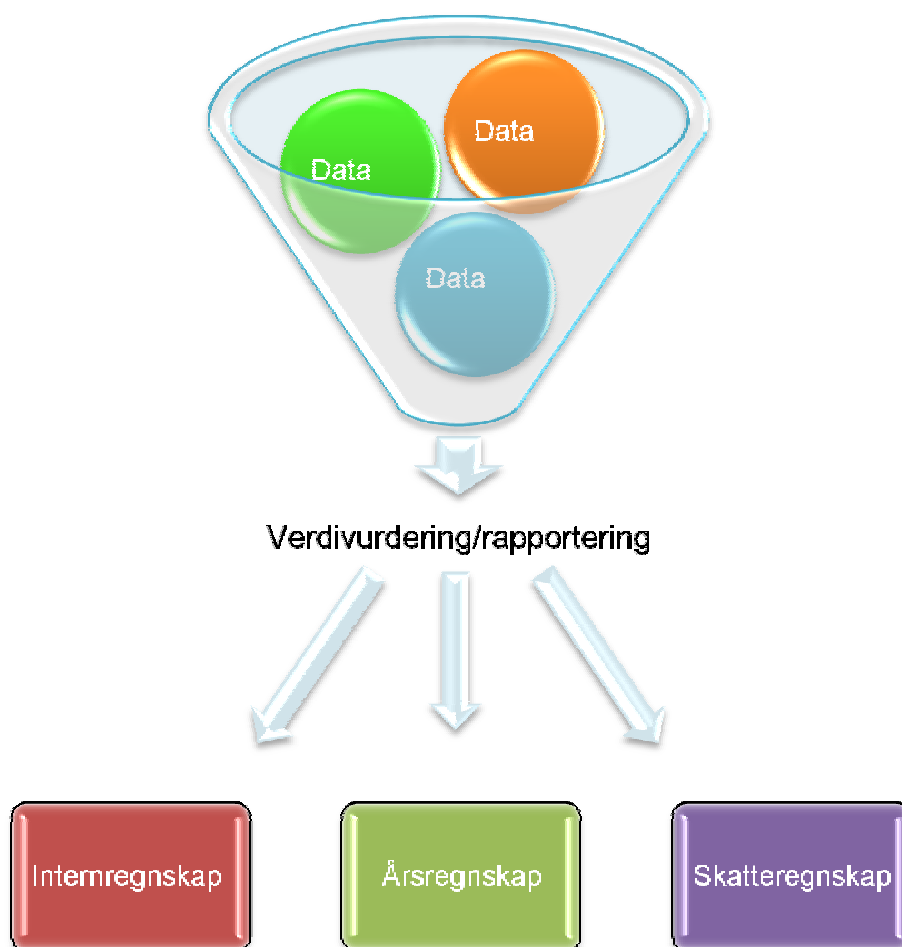
2.1 Finansregnskapets formål og grunnlag

Bak all økonomisk rapportering så ligger det ett bakenforliggende informasjonsbehov. Formålet med den informasjonen som gis er at den eller de som mottar informasjonen skal få tilført noe til deres beslutningsgrunnlag. For å sikre at informasjonen som gis virkelig tilfører noe til regnskapsbrukeren er man avhengig av at kvaliteten på informasjonen er tilfredsstillende. Hvilke kriterier som må oppfylles for å sikre kvaliteten vil bli drøftet senere i denne studie.

Problemformuleringen i denne studien dreier seg i all hovedsak om bedriftenes overholdelse av gjeldene lover og regler for regnskapsmessig behandling og presentasjon av regnskapsdata. Regnskapsdata presenteres i et finansregnskap, men finnes det forskjellige finansregnskap og hvilken informasjon skal gis? For å kunne definere hva som skal inngå i et finansregnskap så er man nødt til å vite noe om hvem som er brukerne av regnskapet og hvilke regnskapsspesifikke opplysninger som behøves.

Brukerne av finansregnskapet er mange; det er interne brukere og eksterne brukere. De interne brukerne er som oftest bedriftens ledelse, de ansatte og eierne av bedriften. De eksterne brukerne omfatter privatpersoner, andre selskap samt offentlige myndigheter. Eksempel på eksterne brukere er: leverandører, kunder, kreditorer (kredittinstitusjoner eller andre lånegivere), potensielle eiere eller aksjonærer, skattemyndighetene, lokalsamfunn m.fl. (Eklund & Knutsen, 1999)

Ettersom alle disse forskjellige brukerne av regnskapsdata kan ha behov for ulik informasjon så er det vanskelig å avgrense hvilken informasjon som skal presenteres i finansregnskapet for at alle interessenter, både interne og eksterne skal få tilgang til den nødvendige informasjon. Av figur 1 så forsøker man å beskrive hvordan man med bakgrunn i samme regnskapsdata presenterer et finansregnskap i ulike formater.

Figur 1: Rapportering av regnskapsdata(Eklund & Knutsen, 1999)

Av figur 1 så ser man at man ut fra samme regnskapsdata ender opp med tre forskjellige formater av finansregnskapet; internregnskap, årsregnskap og skatteregnskap. Bakgrunnen for disse forskjellige formatene er at man har ulike grupper av brukere av regnskapsdata hvor informasjonsbehovet for de ulike gruppene er ulikt. I modellen ovenfor så er det gjort ett grovskille mellom interne og eksterne brukere av regnskapsdata. Dette er i praksis ikke ett veldig

tydelig skille, men er ment som en beskrivelse på at ulike informasjonsbehov samt ulike lovkrav fører til ulike verdivurderinger og rapporteringer.

Ettersom de interne brukerne i de aller fleste tilfeller har ubegrenset tilgang til bedriftens regnskapsdata så er det ingen lover/regler som regulerer den informasjon som gis i ett internregnskap. Den informasjon som gis i ett internregnskap inneholder ofte bedriftshemmelige opplysninger som man ikke ønsker at konkurrenter og marked skal ha innsyn til og er derfor ofte kun forbeholdt de mest betroede medarbeiderne.

Hovedformålet med skatteregnskapet er å beregne skattbart resultat og skattbar formue. (Eklund & Knutsen, 1999). Skatteregnskapet skal uavhengig av årsregnskapet rapporteres til ligningsmyndighetene. Tidligere i dette kapitlet så var jeg inne på at de verdivurderinger/rapporteringer som legges til grunn ved utarbeidelse av internregnskapet og årsregnskapet kan være forskjellige. Også dette er tilfellet ved utarbeidelse av skatteregnskapet. Årsregnskapet rapporteres i tråd med Lov om årsregnskap (heretter referert til som rskl.) og god regnskapskikk (heretter referert til som GRS), mens skatteregnskapet legger til grunn Lov om skatt av formue og inntekt (heretter referert til som sktl.). Som følge av forskjellige lovgivninger så er vil det kunne oppstå forskjeller mellom årsregnskap og skatteregnskap. Ettersom jeg i denne oppgaven forsøker å kartlegge bedriftenes regnskapsmessige behandling av leasing i det offisielle årsregnskapet så vil jeg ikke i denne oppgaven gå inn på de generelle forskjellene mellom skatteregnskapet og årsregnskapet. Det vil derimot bli aktuelt med enkelte betraktninger fra skatteretten som supplement til den regnskapsmessige diskusjonen.

Årsregnskapet er det som betegnes som en bedrifts offisielle regnskap og er tilgjengelig for alle privatpersoner og bedrifter. Hovedformålet med årsregnskapet er at et selskaps interessenter og regnskapsbrukere skal kunne danne seg et så korrekt bilde som mulig av en bedrifts økonomiske resultater, finansielle stilling og utvikling. (Huneide, Pedersen, Schwencke, & Haugen, 2009). Dette rettvise bilde hjelper ingenting dersom ikke regnskapsbruker ikke har tillitt til årsregnskapet. For at regnskapsbrukerne skal kunne ha tillitt til den informasjonen som gis i årsregnskapet så er det viktig at man har ett regelverk og en praksis som sikrer at informasjonen

som gis faktisk gjenspeiler bedriftens økonomiske realiteter. Det er i den sammenheng identifisert fire kvalitetskrav som alle bør være oppfylt for å sikre den overordnede kvaliteten på rapporteringen:

- **Relevans** – For at regnskapsinformasjonen som gis skal tilføy brukeren av regnskapet noe verdi er det avgjørende at all relevant informasjon for å bedømmes bedriftens resultater og økonomiske stilling og fremtidige posisjon tas med.
- **Pålitelighet** – For at et regnskap skal oppfattes som pålitelig så er det viktig at det ikke inneholder feil som er av vesenlig betydning for regnskapsprodusent. Dette innebærer at det ikke kan råde usikkerhet rundt de vesentligste postene i regnskapet.
- **Sammenlignbarhet** – For at regnskapet skal kunne benyttes i fulle forstand så er det viktig at sammenlignbarheten mellom de ulike regnskapsårene, sammenlignbare bedrifter og bransjer opprettholdes. Dette sikrer man enklest ved lik anvendelse av gjeldende lover og regler. Sammenlignbarhet er en av de største ”pådriverne” for en økt harmonisering av de ulike regnskapsspråkene. Regnskapslovens(rskl.) kapittel 3 og 6 omhandler de form- og innholds krav som er gitt av lovgiver for å sikre at presentasjonsform og informasjon som gis er mest mulig sammenlignbar.
- **Forståelighet** – Regnskapet må kunne leses av en regnskapsbruker som besitter grunnleggende regnskapsforståelse. All informasjon som ansees for å kunne forbedre presentasjonen bør tas med.

(Huneide, Pedersen, Schwencke, & Haugen, 2009)

Disse kvalitetskravene er alle viktige for å sikre den overordnede kvaliteten på årsregnskapet og dermed regnskapsbrukernes tillitt til årsregnskapet. Man kan gjerne si at alle disse kvalitetskravene er med på å sikre den viktige bestemmelsen gitt i regnskapsloven(rskl.) §. 3-2a

” Årsregnskapet skal gi et rettviseende bilde av den regnskapspliktiges og konsernets eiendeler og gjeld, finansielle stilling og resultat.”

2.2 Norsk regnskapspraksis - rettskilder

Jeg har innledningsvis i denne studien vært innom både norsk- og internasjonal regnskapsrett. Bakgrunnen for drøftingen av internasjonal regnskapsrett er at man de siste årene har vært vitne til en tydelig harmonisering av norsk regnskapslovgivning mot den internasjonale regnskapslovgivning. Denne harmoniseringen er drøftet og utredet i en mengde publiserte studier og vil følgelig ikke bli viet noe videre plass i denne studie. Det vil derimot være hensiktsmessig å opplyse om sammenfallende internasjonal regnskapslovgivning der hvor det er ansett som nødvendig for å gi en korrekt beskrivelse av norsk regnskapslovgivning.

Lov om årsregnskap m.v.(regnskapsloven) er det overordnede rettslige grunnlaget for å pålegge regnskapspliktige bedrifter plikten til utarbeidelse av årsregnskapet. Regnskapsloven er som de øvrige lover i Norge vedtatt av Kongen i flertall(stortinget)jf. Grl. § 75.

Ved utarbeidelsen av norsk regnskapslovgivning så vel som all internasjonal regnskapsrett så foreligger det en erkjennelse at man ikke fullt ut vil kunne tilfredstille alle mulig regnskapsbrukerne uten å gjøre lov og regelverket uhensiktsmessig komplisert. Man har derfor hatt hovedfokus på de som man mener er hovedbrukerne av årsregnskapet; eierne(eksisterende og fremtidige), ansatte og kreditorne. (Huneide, Pedersen, Schwencke, & Haugen, 2009)

Regnskapsloven er en prinsippbasert lov hvor formålet er å sikre en tilfredsstillende kvalitet på regnskapsrapporteringen til de regnskapspliktige selskapene i Norge. Loven er bygd opp som en rammelov hvor det er åpnet opp for bruk av skjønn for å sikre en mest mulig korrekt presentasjon av regnskapsproducents økonomiske resultater og økonomiske stilling. Åpningen for denne skjønnsutøvelse følger av rskl. §3-2a, hvor det fremkommer at regnskapsproducent plikter å sørge for at årsregnskapet *”gir ett rettviseende bilde av den regnskapspliktiges ... eiendeler og gjeld, finansielle stilling og resultat”*. Det åpnes i samme paragraf annet ledd for å fravike fra de generelle regnskapsreglene gitt i regnskapslovens kapittel 4-7 dersom dette er ansett som nødvendig for å sikre ett rettviseende bilde.

Skjønnsutøvelsen som det her er snakk om for å sikre ett rettviseende bilder er definert til å omfatte det som er kjent som God Regnskapskikk (GRS) i Norge. Av rskl. § 4-6 heter det:

”Utarbeidelse av årsregnskap skal foretas i samsvar med god regnskapskikk”. GRS er i Norge operasjonalisert gjennom de Norske regnskapsstandardene. Norsk Regnskapsstiftelse er det organ i Norge som er utformer og ansvarlig for publikasjonen av de norske regnskapsstandarder.(Norsk RegnskapsStiftelse(3), 2010) Gjennom rollen som den nasjonale standardsetter så er Norsk regnskapsstiftelse den kanskje fremste påvirkningskraften på utviklingen av god regnskapskikk. Man kan dermed legge til grunne at ved å følge de Norske regnskapsstandardene så handler man også i tråd med god regnskapskikk(GRS).

Regnskapsstandardene som utgis av Norsk RegnskapsStiftelse kan inndeles i to grupper; Endelig- og Foreløpig Norsk Regnskapsstandard.

Foreløpig Norsk Regnskapsstandard er fastsatt på bakgrunn av høringsutkast utarbeidet og publisert av Norsk RegnskapsStiftelse med bakgrunn i at det er avdekket behov for en ny regnskapsstandard. Regnskapsstandarder som er klassifisert som foreløpig anbefales fulgt. En endelig Norsk Regnskapsstandard er fastsatt etter at man har skaffet seg praktiske erfaringer ved standarden ved at den har virket som foreløpig over en periode. De endelige standardene refereres kun til som Norsk Regnskapsstandard med en nummerering mellom 1 og 17(totalt 17 stk NRS). Endelige Norske regnskapsstandarder skal følges. Den standard som vil bli drøftet videre i denne studien er en endelig standard, derav navnet Norsk Regnskapsstandard 14.

De Norske regnskapsstandardene har de siste årene i stor grad blitt harmonisert mot tilsvarende internasjonale regnskapsstandarder. Disse standardene kalt *International Accounting Standards*(IAS) og *International Financial Reporting Standards*(IFRS) er standarder utgitt av *International Accounting Standards Board*(IASB) hhv før og etter 2001. Bakgrunnen for denne harmoniseringen av regnskapsstandardene er at man på litt lengre sikt ser for seg en konvergering av GRS mot IASBs standard for «Small and Medium-sized Entities» såkalte SMEs. Denne harmoniseringen er delvis innarbeidet i standardene, men det er også gjort enkelte tilføyninger i enkelte standarder som i begrenset grad åpner for å se mot uttaleser gitt i nevnte internasjonale standarder. Aktuell internasjonal standard i denne studie er IAS 17 Leieavtaler.

2.3 Hva er en leieavtale?

De leieavtaler som drøftes i denne studie er av typen som både nasjonal og internasjonal ofte omtales som leasing. Ettersom leieavtale er det begrepet som benyttes innenfor norsk regnskapslovgivning benyttes dette begrep i denne studie, leasing er allikevel det mest kjente og mest brukte uttrykket i bedriftsmarkedet.

Det som kjennetegner en leieavtale(leasing) etter de benyttede definisjonene er at en leieavtale ofte ikke har juridisk form som en leieavtale, men som gjennom en serie med vederlag allikevel overfører disposisjonsretten for aktuelle leieobjekt. (Husby, 2009). Mange velger å beskrive en leieavtale som en blanding mellom det man tradisjonelt oppfatter som en leieavtale og kjøp på avbetaling da det i større grad er en finansieringsform enn tradisjonell leieavtale.(Tellefsen & Langli, 2008)

Bakgrunnen for denne sammenligningen mot kjøp på avbetaling er finansieringsformens struktur hvor det betales periodiske leiebetalinger til utleier som består av både ett avdragsselement og ett renteelement. Den store forskjellen er at leietaker aldri eier leieobjektet. Det er utleier(finansaktør) som er den formelle eieren av leieobjektet i hele leieperioden. Ved en slik ordning der leietaker betaler leien som en annuitet(like terminbeløp) over leieperioden så kan finansinstitusjonene ofte tilby opp til 100 % finansiering, noe som er med på å lokke de bedrifter med aller dårligst likviditet. Selskap som kanskje ellers ikke ville fått låneopptak som følge av at de ikke ville klare dekke noe av anskaffelsen gjennom egenfinansiering.

2.3.1 Definisjon og virkeområde

For å sikre at regnskapslov og regnskapsstandarder benyttes i tråd med opprinnelig hensikt så er det viktig at man er sikre på at aktuelle tilfellet man står ovenfor er å klassifisere som en leieavtale etter de definisjonene som følger av aktuelle lov- og regnskapsstandard.

Definisjonen som er gitt i NRS 14.1 av en leieavtale er veldig vag og det kan til dels være vanskelig å avgjøre om en avtale eller kontrakt faller inn under standardens definisjon av en leieavtale. I erkjennelse av dette er det i NRS 14.68 åpnet for at man ved vurdering av hvorvidt en kontrakt eller avtale innebærer at det er inngått en leieavtale, kan velge å benytte seg av samme fortolkningsuttalelse som ligger til grunn for IAS 17. Denne fortolkningsuttalelsen er gitt av *International Financial Reporting Interpretations Committee* (IFRIC) og identifiserer to kriterier som må oppfylles for at en avtale skal defineres som en leieavtale:

1. *Oppfyllelse av avtalen er avhengig av en særskilt eiendel eller særskilte eiendeler, og*
 2. *Avtalen overdrar en rett til å bruke eiendelen.*
- (Husby, 2009, s. 321)

I de aller fleste tilfellene så vil første kriteriet ovenfor være opplagt at er oppfylt, men det kan være enkelte tilfeller hvor dette vil være ett punkt for videre drøfting. Vil ikke drøfte disse mer spesielle tilfellene i denne presentasjonen ettersom det ikke er forventet at nevnte kriterium vil bli gjenstand for videre drøfting i denne studie.

Andre kriterium er noe mer komplisert og det er gitt tre indikatorer hvor bruksrett til eiendelen må sies å være overdratt:

- a) *”Kjøperen har evnen eller rett til å drifte eller anvise andre til å drifte eiendelen på en måte som kjøperne bestemmer, og kjøperen oppnår eller kontrollerer mer enn en ubetydelig del av produksjonen eller annen nytte av eiendelen”*
 - b) *Kjøperen har evne eller rett til å kontrollere den fysiske tilgangen til den underliggende eiendelen, og kjøperen oppnår eller kontrollerer mer enn en ubetydelig del av produksjonen eller annen nytte av eiendelen*
 - c) *Fakta og omstendigheter tyder på at det er usannsynlig at en eller flere andre parter enn kjøperen vil overta mer enn en ubetydelig del av den produksjon eller annen nytte som produseres av eiendeler i avtalens løpetid, og prisen som kjøperen vil betale for produksjonen, er verken kontraktsmessig fastsatt pr produserte enhet eller svarende til gjeldene markedspris per produserte enhet op tidspunktet for levering av produksjonen”*
- (Husby, 2009, s. 322)

Oppsummert så kreves det at avtalen/kontrakten omhandler en identifiserbar eiendel, og at leietaker utøver en viss kontroll over det underliggende leieobjektet i leieperioden.

2.3.2 Klassifiseringen av leieavtaler

Ved inngåelse av en leieavtale så er man nødt til å foreta en vurdering av klassifiseringen av avtalen og dens reelle innhold. Ved vurdering av en avtales reelle innhold så forventes det at man i større grad vektlegger avtalens reelle innhold en kontraktens form. En leieavtale kan klassifiseres som enten finansiell eller operasjonell.

Det sentrale spørsmålet i ved klassifisering av en leieavtale er hvorvidt det har skjedd en overføring av økonomisk risiko og kontroll for det underliggende leieobjektet. Regnskapslovens §. 4-1, 1.ledd, pkt 1 omtaler det som er mest kjent som *transaksjonsprinsippet*. I denne bestemmelse fremkommer det at; "*Transaksjoner skal regnskapsføres til verdien av vederlaget på transaksjonstidspunktet*". Dersom det foreligger en overføring av det vesentligste av risiko og kontroll for ett leieobjekt så kan man utlede fra de grunnleggende regnskapsprinsipper og transaksjonsprinsippet, at nåverdien av alle leibeløp skal balanseføres og kostnadsføres gjennom periodiske avskrivninger.

Vurderingen av hvorvidt her har skjedd en overføring av økonomisk risiko og kontroll skal etter NRS 14.21 gjennomføres på tidspunkt for avtaleinngåelsen. Denne vurderingen av avtalens reelle innhold kan i mange tilfeller være kompleks og NRS 14 lister derfor opp indikatorer for når man skal konkludere at økonomisk risiko og kontroll i all vesentlighet er overført. Konkluderer man med at det vesentligste av økonomisk risiko og kontroll er overført leietaker så er leieavtalen å klassifisere som finansiell. Klassifiseringen som operasjonell er dermed negativt avgrensende, og det fremkommer av NRS 14.20 at alle leieavtaler som ikke er finansiell skal klassifiseres som operasjonell.

Indikatorene i NRS 14.26 definerer de kriterier som sammen eller alene **skal** føre til en regnskapsmessig klassifisering av avtalen/kontrakten som finansiell.

- *”Leietaker har rett til kjøp av eiendelen til en pris som forventes å være vesentlig lavere enn markedsverdi på det tidspunkt retten kan benyttes. På tidspunkt for inngåelse av leieavtalen er det derfor rimelig sikkert at leietaker vil kjøpe eiendelen.*
- *Estimert leieperiode går over det vesentligste av eiendelens økonomiske levetid.*
- *Nåverdien av estimerte leiebetalinger tilsvarer i hovedsak markedsverdien av eiendelen ved inngåelse av leieavtalen.*
- *Eiendelen er av så spesiell karakter at den, uten vesentlige endringer eller modifikasjoner, ikke kan brukes av andre enn leietaker.”*

I NRS 14.27 gis ytterlige kriterier som alene eller sammen **kan** indikere at leieavtalene er finansielle. Kriteriene er som følger:

- *”At leietaker ved å si opp leieavtalen står ansvarlig for et eventuelt tap for utleier*
- *Det vesentligste av gevinst og tap som følge av variasjoner i markedsverdien på eiendelen tilfaller leietaker.*
- *Leietaker har etter utløpet av den opprinnelige avtalen rett til å fornye denne for en tidsbegrenset periode, til en leie som ligger vesentlig under markedsleie for en tilsvarende eiendel.*
- *Dersom det foreligger andre forhold som gjør det rimelig sikkert at leietaker vil overta leieobjektet i løpet av avtaleperioden eller senere”.*

Det er verdt å merke seg at IAS 17 som den norske standarden er tilpasset ikke vektlegger kontrollovergangen, kun risikoovergangen. Den norske standarden er ikke i konflikt med IAS 17, ettersom der fremgår av NRS 14.27 at de nevnte indikatorene som omhandler risikoovergang; *”alene eller kombinert kan medføre at leieavtalen skal klassifiseres som finansiell”.*

2.3.3 Regnskapsmessig behandling av leieavtaler

Man kan tenke seg den situasjonen der ett selskap skal gå til anskaffelse av ett nytt driftsmiddel. Bedriften er i en presset økonomisk situasjon og er avhengig av lånte midler for å finansiere anskaffelsen. I den forbindelse så får bedriften tilbud fra en lokal finansaktør om å inngå en leieavtale hvor driftsmidlet blir 100 % finansiert av aktøren. Den regnskapsmessige

behandlingen av leieavtalen avhenger direkte av klassifiseringen av avtalen. Forutsetter en at utleier overfører det meste av kontroll og økonomisk risiko knyttet til leieobjektet over på leietaker(finansiell leieavtale) så er det nærliggende å behandle leieavtalen som om leietaker selv har kjøpt leieobjektet og finansiert kjøpet ved opptak av lån hos finansinstitusjon.

Dersom en leieavtale klassifiseres som finansiell gjennomføres det i praksis en gjennomskjæring til økonomisk realitet og leieobjektet skal balanseføres til nåverdien av de samlede tilhørende forpliktelsene. Den regnskapsmessige behandlingen av en finansiell leieavtale følger av NRS.

14.59:

”En leieavtale som balanseføres oppføres som anleggsmiddel i balansen. Slike eiendeler skal skilles fra leietakers eide eiendeler i balansen dersom de er vesentlige. Leieforpliktelsen klassifiseres som “Øvrig langsiktig gjeld”. Avskrivning, nedskrivning og reversering av nedskrivning presenteres på de respektive linjer i resultatregnskapet. Rentedelen av leiebeløpet vises som ”Annen rentekostnad” i resultatregnskapet.”

Tilhørende krav til noteopplysninger følger av NRS 14.60 og 14.61

”For hver post i balansen under varige driftsmidler skal det opplyses om balanseførte leieavtaler etter regnskapsloven § 7-13. Dette innebærer at det som et minimum for hver post må opplyses om hvor mye av den balanseførte verdi som utgjør balanseførte leieavtaler. Er leieavtalen vesentlig bør også årets avskrivning på balanseførte leieavtaler opplyses...”

NRS 14.60

”Forpliktelsen knyttet til leieavtalen skal opplyses om i note etter regnskapsloven § 7-21 tredje ledd. Det må opplyses om sum resterende estimerte leiebetalinger og nåverdien av disse. Estimert leiebetaling som forfaller henholdsvis i løpet av ett år, to til fem år og mer enn fem år fram i tid skal spesifiseres både med nominelt beløp og nåverdi...”

(Norsk RegnskapsStandard 14, 2008)

Oppsummert så forplikter leietaker ved inngåelse av en finansiell leieavtale å balanseføre de samlede leieforpliktelsene. Med samlede leieforpliktelser så forstås nåverdien av det samlede vederlag i leieavtalen, her inngår de samlede avdrag og rentekostnader. Kostnader forbundet med inngåelse av leieavtalen typiske oppstartskostnader skal også balanseføres. De løpende leiekostnadene forbundet med leieavtalen tas inn i årsregnskapet dels som ordinære avskrivninger(og eventuelle nedskrivninger), og dels som en finanskostnad.

Dersom en leasingavtale defineres som operasjonell så medfører dette en betydelig forenkling av bedriftens regnskapsmessige behandling og presentasjon i årsregnskapet. Av NRS 14.61 følger det at operasjonelle leieavtaler utgiftsføres løpende som ”Annen driftskostnad”:

”Når leieavtaler ikke balanseføres vises kostnadsført leibeløp som ”Annen driftskostnad”. Det skal i note til regnskapet, med tilsvarende spesifisering som i oppstillingsplanen i balansen, opplyses om årlig leie samt leieavtalens varighet...”

Vi har nå sett at den regnskapsmessige behandlingen av finansielle og operasjonelle leieavtaler er ganske så forskjellig. Det som derimot er likt i begge tilfellene er den totale kostnaden forbundet med leieavtalen. Den ulike klassifiseringen vil dermed ikke ha noen direkte effekt på resultat før skatt. Den ulike klassifiseringen medfører allikevel noen effekter på presentasjonen i resultatregnskapet og balanseoppstillingen i årsregnskapet. Disse effektene ser vi nærmer på under pkt 2.4.1.

2.4 Presentasjon i årsregnskapet – rettviseende bilde

Som det fremkommer av diskusjonen ovenfor så er den regnskapsmessige behandlingen samt presentasjonsformen i årsregnskapet betydelig mer omfattende for avtaler som er å klassifisere som finansielle enn hva som gjelder for de operasjonelle avtalene. Denne ulike behandlingen er i seg selv ett problem av to årsaker. 1) Det faktum at ”like” avtaler ikke behandles likt er med på å svekke sammenlignbarheten, 2) ”Merarbeidet” kan i seg selv sees på som ett incentiv for bedriftens ledelse til å unnlate balanseføre avtaler som etter god regnskapskikk og NRS 14 er å klassifisere som finansielle.

Vi skal nedenfor se litt nærmere på de ulike konsekvensene som de ulike klassifiseringene har på årsregnskapet. Vil også eksemplifisere de konsekvensene klassifiseringene har på skatteregnskapet, effekter som har direkte konsekvens for skatteberegningen og dermed skattekostnaden i resultatregnskapet. De ulike klassifiseringene kan i enkelte tilfeller frembringe relativt store variasjoner i årsregnskapet. Feilaktig klassifisering kan oppstå enten ved at; regnskapsprodusent ikke støtter seg til gjeldende regelverk, at regelverket er så komplekst at regnskapsprodusent ubevist tolker gjeldene regelverk feil, eller ved bevist feiltolkning fra

regnskapsprodusent av det underliggende faktum. Uavhengig av hva årsakene er så blir konsekvensene av feilen de samme. Konsekvensene av feilaktig klassifisering kan i ytterste instans medføre at årsregnskapet ikke oppfyller kravet gitt i rskl. 3-2a; ”... årsregnskapet skal gi et rettviseende bilde...”

2.4.1 Nøkkeltall

For å få frem den data som ligger i ett årsregnskap så er det vanlig at man bearbeider regnskapsdata til nøkkeltall for å kunne si noe konkret om bedriftens økonomiske utvikling og stilling. Alle som aktivt bruker regnskap som beslutningsgrunnlag har ett nært forhold til mål- og nøkkeltallsberegninger. Hvilke mål- og nøkkeltall som benyttes av den enkelte kommer an på hvem regnskapsbrukeren er og hva intensjonen med analysen er. Investorer vil for eksempel benytte nøkkeltall som kreditor ikke aktivt bruker og visa versa. I dette kapittel så vil vi se på mål- og nøkkeltall som benyttes av både investorer, eiere og kreditorer, altså primærbrukerne av årsregnskapet.

Ettersom vi i denne studien ser på operasjonelle- og finansielle leieavtaler så er det også i dette tilfellet aktuelt å diskutere direkte utgiftsføring mot balanseføring. Ved å se på endringene i de enkelte mål- og nøkkeltallene så vil vi kunne identifisere hvorvidt bedriften innenfor temaet mål- og nøkkeltallsberegninger kan ha incentiver til å bevist feiltolke en finansiell leasingavtale som operasjonell eller en operasjonell som finansiell.

Rentabilitet

For bedriftens nåværende- og mulig fremtidige investorer så er det meget sentralt å vite noe om bedriften evne til å skape overskudd eller kanskje bedre sagt avkastning på den investerte kapitalen. Nøkkeltall som omhandler bedriftens overskudd kalles gjerne for rentabilitetsmål. Et av de mest brukte nøkkeltallene sådan er bedriftens totalkapitalrentabilitet. Dette er et nøkkeltall som kan beregnes både før skatt og etter skatt. Mest brukte er før skatt. Nøkkeltallet beregnes

ved å se bedriftens resultat før skatt i prosent opp mot bedriftens total kapital(gjennomsnittlig total kapital de siste to årene).

$$\text{Total kapitalrentabilitet før skatt} = \frac{(\text{ordinært resultat} + \text{rentekostnader}) \times 100\%}{\text{gjennomsnittlig verdi av total kapitalen}}$$

Ved å se på bedriftens total kapitalrentabilitet så kan man si noe om avkastningen på den totale kapitalen som er bundet i bedriften.(Eklund & Knutsen, 1999).

Et annet mye brukt lønnsomhetsmål er EBITDA (Earnings Before Interest, Tax, Depreciation and Amortization) som brukes som en indikator på ett selskaps underliggende inntjeningssevne.(Kvifte, 2010) EBITDA er ett mye brukt måltall ved sammenligning av ulike bedrifter og industrier, ettersom man eliminerer finanskostnader-/inntekter samt regnskapspersonellets avgjørelser ved vurdering av avskrivningsprofiler og nedskrivninger.(Investopedia ULC, 2010)

$$\text{EBITDA} = \text{Inntekter} - \text{kostnader (eks. skatter, renter, av - og nedskrivninger)}$$

Likviditet og soliditet

De overnevnte modellene er typiske modeller for å måle et selskaps økonomiske prestasjoner, da særlig opp mot avkastningskrav stilt av investorer. For finansinstitusjoner, banker og andre kreditorer så er de mest brukte nøkkeltallene ofte nøkkeltall som beskriver bedriftens betalingsevne(likviditet) og evne til å tåle tap(soliditet). For å måle et selskaps soliditet er beregningen av forholdet mellom gjeld og egenkapital(gjeldsgrad) og egenkapitalprosent de mest benyttede nøkkeltallene.

$$\text{Gjeldsgrad: } \frac{\text{Gjeld}}{\text{Egenkapital}}$$

$$\text{Egenkapitalprosent: } \frac{\text{Egenkapital} \times 100\%}{\text{Sum Eiendeler}}$$

Gjeldsgraden beskriver forholdet mellom kapital innskutt av utenforstående og bedriftens eiere. Egenkapitalprosenten tar for seg andelen egenkapital sett opp mot eiendelene. Ved å benytte dette nøkkeltallet så får man indikasjoner på hvor stor andel av bedriften eiendeler som er finansiert med egenkapital.(Eklund & Knutsen, 1999).

Gjennom disse mål- nøkkeltallene forsøker finansaktører, banker og andre kreditorer finne ut hvor stor risikoen for at låntaker vil havne i betalingsvansker og/eller gå konkurs og dermed ikke klare gjøre opp sine forpliktelser. Ofte har slike nøkkeltallsberegninger, i tillegg til å være avgjørende for om det stilles lån eller ikke, av stor betydning for de rentebetingelsene som gis bedriften.

Covenants

Ett annet aspekt med denne type mål- og nøkkeltallsberegninger foretatt av de ulike kreditorene er at det ved inngåelse av ulike låneavtaler kan stilles krav til nettopp bedriftens økonomiske prestasjoner og/eller finansieringsstruktur. Slike krav fra kreditor refereres som oftest til som «covenants». Det kanskje mest vanlige covenants kravet er knyttet opp mot bedriftens finansieringsstruktur og egenkapitalandelen. Konsekvensen av å bryte kreditors covenants krav er at kreditor kan hevde lånet misligholdt og kreve at lånetaker gjør opp sine forpliktelser innen en kortere tidsfrist, ofte i løpet av samme år. Konsekvensen av ett slikt brudd med covenants kan ha ringvirkninger ut over den faktiske situasjonen at lånetaker må gjøre opp forpliktelsen i løpet av en kortere låneperiode. Det vil for eksempel kunne medføre at gjelden blir klassifisert som kortsiktig(forutsatt at den ikke er det fra før), noe som igjen vil ha direkte effekt på ytterligere nøkkeltallsberegninger som ikke blir presentert i denne oppgave.

I figur 2 nedenfor så er det satt opp ett eksempelsregnskap hvor det forsøkes illustrert de ulike behandlingene av en leasingavtale(opperasjonell Vs finansiell) kan ha på resultatregnskap og balanse for selskap X. Alle tall i eksemplet er oppdiktet og er kun ment som en illustrasjon på aktuelle effekter på resultatregnskap og balanse.

	Operasjonell Leasing	Finansiell leasing	Variasjon
Salgsinntekter	40 000 000	40 000 000	
Varekost	20 000 000	20 000 000	
Avskrivninger	2 500 000	2 500 000	
Avskrivninger knyttet til finansiell lease		800 000	a/d
Annen driftskostnad	15 000 000	14 100 000	b/d
Driftsresultat	2 500 000	2 600 000	4,0 %
Netto finans	-500 000	-500 000	
Finanskostnader knyttet til lease		-100 000	c/d
Resultat før skatt	2 000 000	2 000 000	
EBITDA	5 000 000	5 900 000	18,0 %

	Operasjonell Leasing	Finansiell leasing	
<u>Eiendeler</u>			
Anleggsmidler	25 000 000	25 000 000	
Leasing		3 600 000	d
Omløpsmidler	10 000 000	10 000 000	
Sum Eiendeler	35 000 000	38 600 000	
<u>Egenkapital og Gjeld</u>			
Egenkapital	7 000 000	7 000 000	
Gjeld	28 000 000	28 000 000	
Leasing forpliktelse(Øvrig gjeld)		3 600 000	d
Sum Egenkapital og gjeld	35 000 000	38 600 000	
Balansesum	35 000 000	38 600 000	10,3 %
Egenkapitalandel	20,0 %	18,1 %	1,9 %
Gjeldsgrad	4,0	4,5	0,5
Totalrentabilitet før skatt	5,7 %	5,4 %	0,3 %

a - Forutsetter en 5 års løpetid på leasingavtalen og tilsvarende lineære regnskapsmessige avskrivninger

b - Driftskostnaden er redusert med TNOK 900, tilsvarende avdrag og finanskostnader forbundet med finansiell leasing avtale

c - Sum finanskostnader knyttet til finansiell lease er beregnet kun for å vise effekten på driftsresultat samt EBITDA

d - Forutsetter at gjeldsforpliktelsen gjøres opp løpende ved kostnadsføring av avskrivninger og rentekostnader

Figur 2: Eksempel regnskap – alle verdier er oppdiktet

I figur 2 så har vi forutsatt at det på begynnelsen av år 20x1 er inngått en leasingavtale hvor den samlede rammen for avtalen er MNOK 4,5. Av MNOK 4,5 så utgjør MNOK 4 anskaffelseskost og MNOK 0,5 renter og omkostninger.

Dersom vi arbeider oss igjennom figur 2 så kan vi allerede i driftsresultatet se en liten differanse. Som følge av at rentekostnadene skilles ut ved kostnadsføring av leiekostnaden så oppleves driftsresultatet noe bedre (+4 %) ved balanseføring av leasingavtalen. En viktig observasjon er som det er påpekt tidligere at resultat før skatt er upåvirket av klassifiseringen. (N.B. Dersom man ved balanseføring av leasingavtalen foretar lineære regnskapsmessige avskrivninger av driftsmidlet over leieperioden, men behandler rentekostnaden som en annuitet så vil resultatregnskapet bli belastets en større andel kostnader i begynnelsen av leieperiodene ettersom renteelementet er størst da. Tilsvarende motsatt effekt vil oppstå på slutten av leieperioden)

EBBITDA er også beregnet i figur 2 og her ser vi en betydelig variasjon mellom de ulike klassifiseringene. Dersom balanseføring av avtalen så opplever vi i dette eksemplet en økning i EBITDA på hele 18 %. Dersom dette hadde vært to uavhengige sammenlignbare bedrifter som la de samme prinsipper til grunn for regnskapsrapporteringen så ville dette vært ett markant sprik og en investor ville med bakgrunn i EBITDA foretrukket bedriften der hvor EBITDA er størst.

Vi ser videre av figur 2 at balansen økes både på eiendel- og gjeldssiden. Dette er den mest åpenlyse konsekvensen og følger direkte av balanseføringen av leieavtalen. Som følge av denne endringen i balansesum på +10,3 % så ser vi i alle mål-/nøkkeltallene som omfatter balansen endrer seg i "negativ" retning. Egenkapitalandelen reduseres fra 20 % til 18,1 %, gjeldsgraden øker fra 4 til 4,5 og totalrentabiliteten før skatt reduseres fra 5,7 % til 5,4 %.

Dersom man oppsummerer figur 2 så ser man at rentabilitetsmålene kan slå begge veier ved balanseføring av leasingavtalen ettersom man ser at EBITDA forbedres samtidig som totalrentabiliteten før skatt reduseres, riktignok med en markant større endring i EBITDA. Effekten på mål-/nøkkeltall som omfatter balansen er derimot ubetinget negative i dette eksemplet.

2.4.2 Skattekreditt

I tillegg til de rent praktiske fordelene ved klassifisering av en leieavtale som operasjonelle så foreligger det også enkelte skattemessige effekter av å klassifisere avtalen som operasjonell. Dersom man vurderer en finansiell leieavtale som operasjonell så vil det i de fleste tilfeller oppstå noe som kan karakteriseres som en «skattekreditt». Nedenfor skal jeg redegjøre hvordan en slik kreditt oppstår samt hva omfange kan være. Jeg vil kun ta for meg de forhold som har direkte sammenheng med klassifiseringsspørsmålet, og vil ikke omtale øvrige skattemessige hensyn.

I figur 1 så ble tre forskjellige formater av finansregnskapet presentert. Ett av disse var skatteregnskapet. Figuren viste at skatteregnskapet bygger på de samme regnskapsdata som årsregnskapet men at kravene til de vurderinger som legges til grunn ved utarbeidelse av skatteregnskapet er annerledes enn de som benyttes ved utarbeidelse av årsregnskapet. Disse vurderinger som legges til grunn er hjemlet i hhv skatteloven og regnskapsloven. Skal i dette underkapittel forsøke synliggjøre de effekter de ulike klassifiseringene kan ha på skatteregnskapet og bedriftens skatteberegning lagt til grunn i årsregnskapet.

Vi har tidligere omtalt den regnskapsmessige behandlingen og presentasjonen av leieavtaleavtaler klassifisert både som operasjonell og finansiell. I hovedtrekk så kan man si at finansielle leieavtaler skal balanseføres, jf NRS 14.59, og at operasjonelle leieavtaler utgiftsføres løpende.

Dersom man balansefører ett drifts- anleggsmiddel i årsregnskapet så beregner man regnskapsmessige avskrivninger basert på det som man anser å være drifts- anleggsmidlets økonomiske levetid (ofte lik leieperiodens lengde), altså den tid man forventer en positiv kontantstrøm fra dette objektet. Disse avskrivningene belastet årsregnskapet og man får en periodisering av kostnadene som er forbundet med slitasje og øvrig verdiforringelse av driftsmidlet. Skatterettslig så er det ikke åpnet for en slik subjektiv vurdering av levetid på driftsmidlet. Det gis etter sktl. §6-10 ” *fradrag for avskrivning for verdiforringelse ved slit eller elde på betydelige driftsmidler, jf. § 14-30*”. Hovedforskjellen på regnskapsmessige og skattemessige avskrivninger er dermed at de skattemessige avskrivningene beregnes etter det

som er kjent som saldometoden (prosentvis degressive avskrivninger) basert på hvilken type drifts- anleggsmiddel det er snakk om, mens de regnskapsmessige ofte er lineære avskrivninger basert på objektets økonomiske levetid. Etter sktl. § 14-40 skal *varige og betydelige driftsmidler (levetid over 3 år, kostpris over TNOK 15)* avskrives etter bestemmelsene i §§. 14-41 til 14-48. Dersom en antar at det leasede objektet er å klassifisere som kontormaskin skal følgelig saldoavskrivningene settes til 30 %, er det snakk om en lastebil så er saldoavskrivningene 20 %, jf. sktl. 14-43. Det vil si at man i hver regnskapsperiode (som oftest 01.jan – 31.des) kostnadsfører hhv 20 % og 30 % av driftsmidlets skattemessige verdi helt til verdien er lavere en TNOK 15.

Dersom leieavtalen derimot er å klassifisere som operasjonell så trenger man som nevnt ikke forholde seg til problematikken rundt balanseføring og vurderingen av årlige avskrivninger. Dersom man tenker seg til ett eksempel hvor et selskap leaser en lastebil hvor de samlede kostnadene (anskaffelseskost + renteelement) knyttet til lastebilen utgjør MNOK 2, at leasingavtalen strekker seg over en periode på 5 år og at avtalen forutsetter full utbetaling (ingen restverdi) så kan en beregne seg til at bedriften får årlige fradragberettigede kostnader pålydende TNOK 400 (MNOK 2/5år). Dette er kostnader som bedriften får fradrag for i gjeldene regnskapsperiode med full skattemessig effekt.

Dersom man så antar at bedriften inngår den samme avtalen bortsett fra at det foreligger forhold i kontrakten som medfører at avtalen er å klassifisere som finansiell, så vil dette medføre en noen annen skattemessig behandling. Som tidligere nevnt så skal bedriften balanseføre en leasingavtale dersom den er å klassifisere som finansiell, det vil i utgangspunktet si at bedriften i dette tilfellet må ta inn lastebilen i balansen med verdien MNOK 2, samt at det avsettes for en forpliktelse under "øvrige gjeld" i balansen pålydende MNOK 2. Ettersom de 2 millionen (den samlede forpliktelsen) også inneholder ett renteelement så kan vi si at den samlede regnskapsmessige kostnaden som bedriften får fradrag for er lik både ved klassifisering av avtalen som operasjonell og finansiell. (utleier fakturerer TNOK 400 i begge tilfellene).

Problemet begynner når man i skatteregnskapet skal beregne de årlige avskrivningene for driftsmidlet. Ved balanseføring av forpliktelsen så har man identifisert kostnadene med det

leasede objektet, samt hva finansieringskostnadene er (renter++). Dersom man antar at selve objektet har en kostpris på MNOK 1,8, og finansieringskostnadene dermed utgjør MNOK 0,2 så innebærer dette at man i saldoskop, jf. sktl. 14-40, aktiverer MNOK 1,8. De øvrige MNOK 0,2 tas i skattepapirene som en gjeldsforpliktelse.

Under forutsetningen at finansieringskostnadene (for å forenkle regnestykket) fordeles likt over de 5 årene så belastes TNOK 40 (TNOK 200/5år) årsregnskapet med full skattemessig effekt hvert år. I tillegg til dette så gis det skattemessige avskrivninger tilsvarende 20 % (lastebil avskrives i saldogruppe d -20 %, jf. sktl. 14-43) av gjenstående saldo for lastebilen.

Av eksemplene nedenfor så ser man hva de skattemessige fradragsberettigede kostnadene utgjør for hhv, år 1, år 3 og år 5.

$$\text{År 1: } MNOK 1,8 \times 20\% + TNOK 40 = TNOK 400$$

$$\text{År 3: } MNOK 1,8 \times 0,8^2 \times 20\% + TNOK 40 = TNOK 270$$

$$\text{År 5: } MNOK 1,8 \times 0,8^4 \times 20\% + TNOK 40 = TNOK 187$$

Restverdi saldo lastebil er ved årslutt år 5 TNOK 589.

Som vi ser av eksemplet ovenfor så reduseres de årlige skattemessige fradragsberettigede kostnadene seg relativt kjapt. For år 5 så gis det skattemessige fradrag pålydende TNOK 187 dersom avtalen er klassifisert som finansiell. Dersom avtalen hadde vært operasjonell så hadde det vært gitt skattemessige fradrag pålydende TNOK 400 også i år 5. Differansen på TNOK 213 danner grunnlaget for det som vi i dette eksemplet kan kalle «skattekreditt» i år 5.

Skattekreditten for år 5 blir dermed: $TNOK 213 \times 28\% = TNOK 59,6$. Den samlede skattekreditten i løpet av leieperioden summerer seg til: $TNOK 589 \times 28\% = TNOK 165$

Det er viktig i dette tilfellet å nevne at dersom bedriften leverer tilbake leieobjektet etter endt leieperiode og ikke kjøper det ut (mest vanlig). Så gis det i år 5 skattemessig fradrag for restverdi knyttet til lastebilen ved utgang år 5, TNOK 589. Det er derimot veldig vanlig at driftsmidler av slik type kjøpes ut av leietaker for en symbolsk sum (ofte tilsvarende 1-3

terminoppgjør(Økonomikonsulent, 2010)) og driftsmidlet blir i så tilfelle stående med opprinnelig saldo + sum knyttet til utkjøp til det er fullt ut avskrevet. Den reelle skattekostnaden for selskapene blir dermed verken større eller mindre, men som følge av disse midlertidige forskjellene(begrepet omtales ikke nærmere i denne oppgaven) så vil man ved klassifisering av operasjonell leasing få fradraget på ett tidligere tidspunkt, altså en ”skattekreditt”.

Som forsøkt illustrert gjennom eksempel ovenfor så vil klassifiseringen av en eller flere leasingavtaler kunne utgjøre en betydelig ”skattekreditt” dersom omfanget av leasing er betydelig og strekker seg over mange år. For bedrifter hvor det er stort fokus på resultat etter skatt vil det dermed være ett klart incentiv for bedriftens ledelse til ønske å vurdere leasingavtalene som operasjonell.

2.5 Dokumentasjon og vesentlighet

Den regnskapsmessige behandlingen av leasingavtaler er omtalt under pkt. 2.3.3. Det er i utgangspunkt ingen unntak fra disse lover og regler hva angår regnskapsmessig behandling og presentasjon i årsregnskapet. Det er derimot i rskl. § 7-2, 3.ledd åpnet for en skjønnsmessig vurdering hva angår noteinformasjon, jf rskl. §§ 7-2 -7-34. Dersom opplysningene ikke vurderes som vesentlig for regnskapspliktiges eller konsernets stilling og resultat kan man unnlate opplyse om disse (med unntak av opplysninger nevnt i rskl. §§ 7-26, 7-27 og 7-30 til 7-32).

Det er bedriftens styre som gjennom sin signatur på årsregnskapet og årsberetning bekrefter at årsregnskapet gir ett ”rettvisende bilde”, jf.rskl. §3-2a. Således er det styret i siste instans som er ansvarlig for at de nødvendige opplysninger er tatt inn i årsregnskapet. Generalforsamling godkjenner årsregnskapet med bakgrunn i styrets redegjørelse/godkjenning av regnskapet, jf. aksjelovens §.5-5, 2.ledd

Revisor

For å sikre en tilfredsstillende kvalitet på regnskapsrapporteringen så er alle bedrifter som etter rskl. § 1-2 er pliktige til å avlegge årsregnskap etter Lov om revisjon og revisorer (heretter referert til som revl.) §2-1 pliktig til å ”... påse at årsregnskapet revideres av en registrert revisor eller statsautorisert revisor...” (Lov om revisjon og revisorer (1999-01-15 nr 2))

Revisor skal gjennom sin gjerning søke å forebygge og avdekke misligheter og feil i årsregnskapet. Revisor skal som ett uavhengig kontrollorgan uttale seg om:

” ... årsregnskapet er utarbeidet og fastsatt i samsvar med lov og forskrifter, og om den revisjonspliktiges ledelse har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av regnskapsopplysninger i samsvar med lov og forskrifter ...” jf. rev. 5-1,1.ledd

Denne vurdering gjøres med bakgrunn i en vesentlighetsbetraktning fastsatt av revisor. Denne vesentlighetsbetraktningen fastsettes med bakgrunn i årsregnskapet basert på ulike parametre i ansvarlig revisors revisjons metodikk. Denne vesentlighetsbetraktningen innebærer i grove trekk at revisor setter en kvantitativ grense for hvor ”store” avvik/feil som tolereres uten at det går på bekostning av det ”rettvisende bildet”. Denne grensen vil følgelig variere meget ut fra størrelsen på det aktuelle bedriften.

Man kan derfor legge til grunn at et årsregnskap godkjent av revisor (ren revisjonsberetning) ikke inneholder vesentlige feil, jf. rev. §§ 5-1,5-2. Følgelig kan en forvente at årsregnskapet inneholder de opplysninger som kreves for å gi ett rettvisende bilde, jf. rskl. § 3-2a.

3 Metode

I dette kapitlet blir den metodiske tilnærmingen som er benyttet ved løsning av problemformuleringene i studien presentert. Det er naturlig å starte dette kapitlet med en beskrivelse av det forskningsdesignet som blir lagt til grunn i denne studien. Begrunnelsen av valget av kvalitativ metode blir også drøftet, det samme gjelder metode for innsamling av data til studien. Det vil bli benyttet både primær og sekunderdata til denne studien. Utvalgsmetode og analyseform vil også bli omtalt. Til slutt gjøres det også en vurdering av metodiske styrker og svakheter for å kunne si noe om kvaliteten av studien.

3.1 Metodisk tilnærming

Samfunnsvitenskapelig metode har til hensikt å etablere kunnskap om den sosiale virkeligheten, og dreier seg om hvordan man skal gå frem ved innhenting og analysing av denne informasjon om virkeligheten. Når man sorterer de ulike samfunnsvitenskapelige metodetilnærmingene så er det snakk om to hovedkategorier; kvalitativ- og kvantitativ tilnærming. Forenklet så kan man si at den kvalitative tilnærmingen tar for seg data som ved hjelp av tolkning og analyse av logikk. Kvantitativ metode har den tilnærmingen at innsamlet data blir kategorisert, hvorpå det i den videre analysen legges vekt på opptelling og utbredelse av de ulike fenomenene. (Johannessen, Kristoffersen, & Tufte, 2004)

Valget av metode skal si noe om hvilken fremgangsmåte som man benytter ved utredning av den valgte problemstillingen. Det er derfor viktig at man ved valg av metode har fokus på den metoden som best mulig kan bistå i utredningen av studiens problemformulering. Det er viktig at man ved valg av metode og forskningsdesign har fokus på studiens omfang og tidsperspektiv. Det hjelper ikke med et ”ideelt” forskningsdesign dersom man ikke rekker å konkludere på studien innenfor de gitte rammene.

3.1.2 *Forskningsdesign*

Forskningsdesignet beskriver den veien man skal gå fra forskningsspørsmål til gjennomføring av selve undersøkelsen. Forskningsdesignet kan dermed defineres som alt som knytter seg til en undersøkelse. (Johannessen, Kristoffersen, & Tufte, 2004) Ved valg av forskningsdesign legger jeg vekt på studiens opprinnelige problemformuleringer. For å sikre studiens gyldighet og pålitelighet forsøker jeg å velge det forskningsdesignet som i størst grad har forutsetninger til å svare på disse problemformuleringene.

Som følge av at problemformuleringene er uklare benyttes det i denne studien et intensivt forskningsdesign, hvor fokus er å gå i dybden på ett fenomen i ett fåtall bedrifter. Ved å benytte en intensivt forskningsdesign er det muligheter for å kunne oppnå sterk intern gyldighet, ettersom man lettere vil kunne få frem den relevante dataen hos de bedriftene som inngår i undersøkelsen. Forskningsdesignet som velges i denne studie bygger på kjente case studie designet.

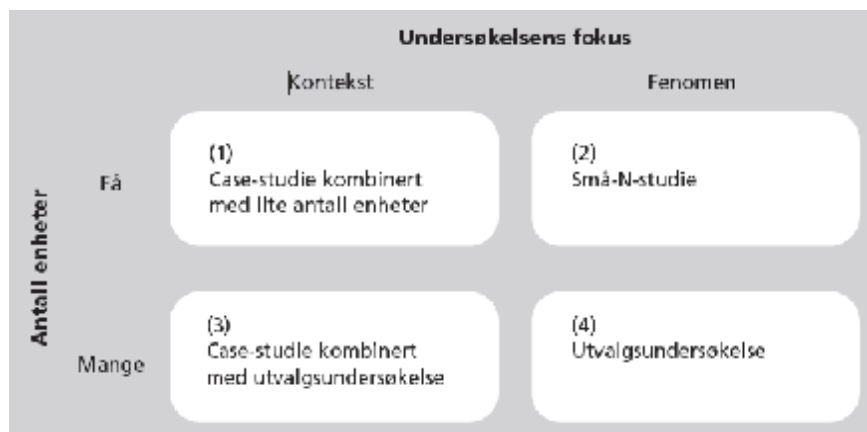
Yin, beskriver en case studie ut fra følgende kriterier.

- *”Undersøker ett fenomen i sanntid i den korrekte kontekst, når*
- *grensene mellom fenomen og kontekst ikke er innlysende, og man*
- *benytter seg av flere typer beviskilder”*

(Yin, 2003, s. 23)

Forskningsdesignet valgt i denne studien ligger i grenseskillet mellom det som gjerne kalles ett komparativt case-studie og små-N-studier. Skillet mellom disse designene er ofte svært flytende og uklar. Jakobsen beskriver forskjellen slik: *”når vi ønsker beskrive et spesielt sted eller en spesiell situasjon, vil ofte case-studier være best egnet. Hvis vi derimot ønsker en rik beskrivelse av et spesielt fenomen, bør vi velge små-N-studier.”* (Jakobsen, 2005, s. 93)

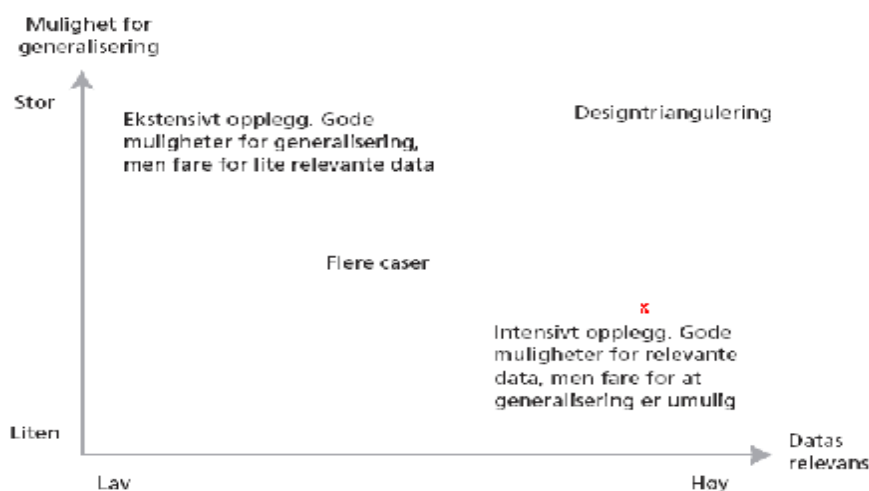
Jakobsen forsøker gjennom figur 3 å beskrive grenseskillet mellom de ulike ”case studiene” ut fra de ulike fokusområdene.

Figur 3: Ulike undersøkelsestyper(Jacobsen, 2005, s. 95)

Problemformuleringene i denne studie er utformet slik at fokus er rettet mot de ulike bedrifters regnskapsmessige behandling av fenomenet finansiell leieavtale. Hvilken bedrift som inngår i utvalget, hvilken bransje den hører til, er i den sammenheng uvesentlig ettersom hovedfokus er på fenomenet ikke konteksten. Det at det i denne studie hovedsakelig er bedrifter med regional forankring(Nord-Norge) skyldes valg av samarbeidspartner(finansaktør). Dette er ikke et mål i seg selv med bare nordnorske bedrifter.

Ettersom denne studien bygger på et intensivt design så er mulighetene for generalisering små, om ikke fraværende. Ved å legge til grunn flere ”tilsvarende” case som man gjør i en små-N-studie kan man oppnå en større mulighet for generalisering. Og med dette å ha noe høyere mulighet for generalisering enn rene intensive opplegg, jf. rødt kryss i figuren under.

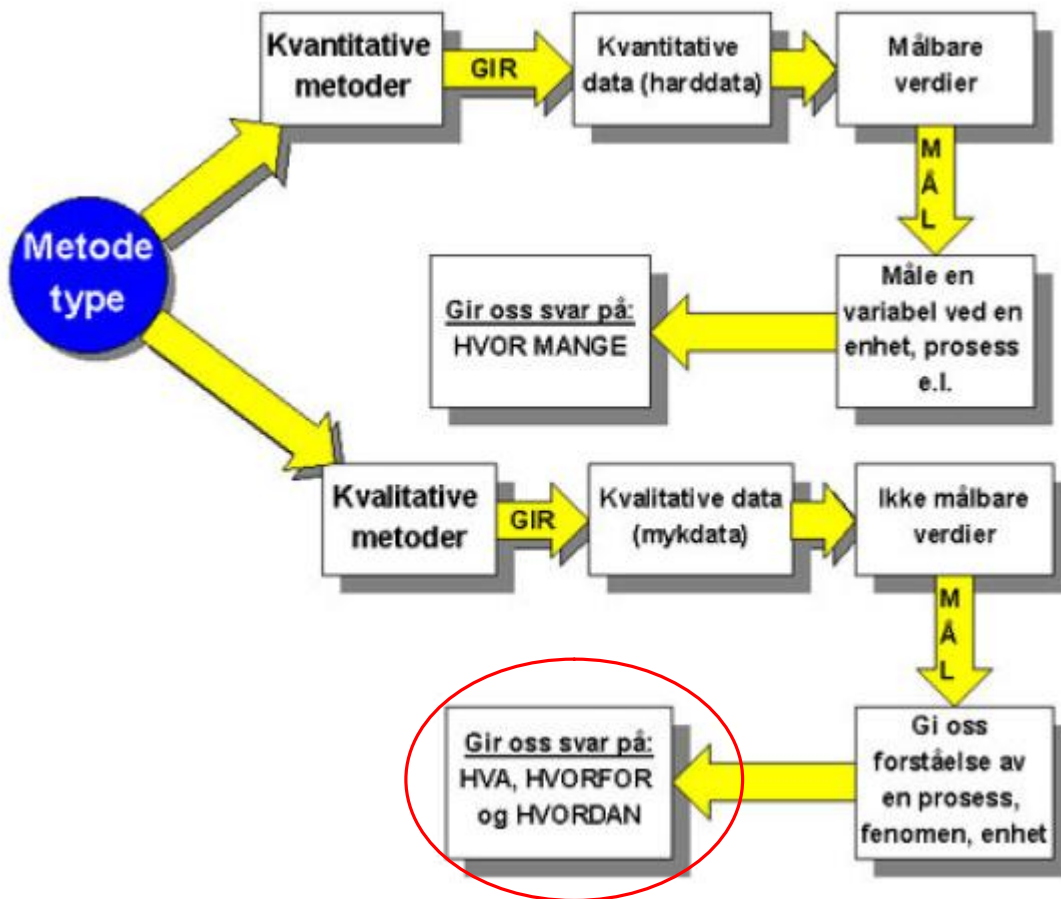
Figur 4: Undersøkelsesopplegg for å oppnå både generalisering og relevans (Jacobsen, 2005, s. 101)

Fordelen med en små-N-studie er at man ved å se bort fra detaljene i kontekstene til fenomenet (leieavtalen) i de ulike "casene" kan rekke over flere undersøkelsesobjekter og dermed kunne oppnå en større mulighet for generalisering av de funn som er gjort rundt fenomenet som undersøkes. Det er allikevel slik at man ved en små-N-studie ikke har tilstrekkelig med observasjoner til å kunne generaliserer ut fra observasjonene gjort i studien. Da det i denne studien er fokus på å finne mer ut om temaet leieavtaler, og ikke generalisere funnene, velger jeg å benytte små-N-studie. Interessen for å kunne generalisere funnene i denne studie er absolutt tilstede men utelukkes av ressursmessige hensyn.

3.1.3 Kvalitativ studie

På bakgrunn av de uklare problemformuleringene har jeg valgt et intensivt design for å best mulig svare på disse. Da jeg har et intensivt design, samt at det sannsynligvis vil være vanskelig å kategorisere svarene på problemformuleringene, velger jeg i denne studien en kvalitativ tilnærming. Gjennom denne empiriske studien så er målet å skaffe kunnskap om bedrifters etterlevelse av aktuelle lover og regler ved regnskapsføring av finansielle leieavtaler, samt undersøke hvilke vurderinger som ligger bak den regnskapsmessige behandlingen hos den aktuelle bedriften. Ettersom problemformuleringen innebærer subjektive analyser av innholdet i leieavtaler og årsregnskap så er dette analyser som best lar seg beskrive ved bruk av ord, altså er en kvalitativ tilnærming til denne delen av problemformuleringen vurdert mest passende. Til andre del av den problemformuleringen så skal det gjennomføres ett åpent individuelt intervju av fem personer i fem ulike bedrifter. En slik intervjuform lar seg best analysere ved hjelp av en kvalitativ tilnærming ettersom resultatene ikke vil kunne kategoriseres.

I figur 5 nedenfor så viser Sander sammenhengen mellom de ulike metodetilnærmingene og de svarene som metoden kan gi oss. Som figuren indikerer så vil vi igjennom en kvalitativ tilnærming til studien kunne få forståelse for fenomenet finansiell leieavtale, hvor vi til slutt forhåpentligvis vil kunne svare på hvordan bedrifter regnskapsmessig behandler finansielle leieavtaler og *hvorfor* de eventuelt ikke regnskapsmessig behandler de i henhold til lovkravet.

Figur 5: Metodetyperne og hva de gis oss svar på. (Sander, 2004)

3.2 Datainnsamling

De kilder som i denne studie er benyttet til innsamling av datamaterialet omfatter teori, primær- og sekundærdata. Den teoretiske referanserammen i denne studie er norsk og internasjonal regnskapslovgivning og diverse uttalelser og faglitteratur hvor regnskapslovgivningen drøftes. Data innsamles gjennom både primær- og sekundærdata, for å belyse studiens problemformulering. Primærdata innhentes gjennom ustrukturerte intervjuer, mens sekundærdata innhentes som utvalgte bedrifters leieavtaler og årsregnskap. Alle primærkilder i denne studien er etter informantenes eget ønske anonymisert. Dette har vært en sentral forutsetning for å få tilgang til aktuelt datamateriell.

3.2.1 Standardiserte finansielle leieavtaler

Standardiserte leieavtaler er innhentet fra finansaktør som driver blant annet med finansiering av driftsmidler. For å få tilgang til materiell som gjorde det mulig å undersøke den regnskapsmessige behandlingen av leieavtaler så avhengte studien av samarbeid med en finansaktør som tilbyr finansieringsordningen leieavtaler, og dermed har kunder hvor studiens problemformulering kan komme til rette. For å få tilgang til kundesensitivt materiell så har undersøkeren undertegnet en selvstendig taushetserklæring hva angår alt av kundesensitive opplysninger som ble stilt tilgjengelig. Det var også en forutsetning at de aktuelle bedriftene som ble undersøkt ikke ble identifisert eller konfrontert med de funn som ble gjort i denne studie.

Innhentede avtaler vil utgjøre grunnlaget for vurderingen av bedriftenes etterlevelse av regnskapsreglene.

3.2.2 Årsregnskap

Ut ifra avtalene fra finansaktøren innhentes bedriftenes offisielle årsregnskap. Dette anses som den mest effektive måten for å se hvordan selskapene har behandlet leieavtalene i sine årsregnskap. Bedriftenes årsregnskap er sekundærdata, det er dermed bearbejdede data hvor det foreligger risiko for feil. Jeg innhenter imidlertid bedriftenes revisorbekreftede årsregnskap, noe som er med på å redusere risikoen.

3.2.3 Intervju

Første problemformulering besvares ved sammenlikning av data innhentet fra finansaktør mot de aktuelle bedriftenes offisielle årsregnskap. For å besvare *hvorfor* bedriftene har behandlet leieavtalene slik, innhenter jeg data i form av kvalitative intervjuer. De aktuelle bedriftene ble kontaktet og spurt om de ønsket å delta i en undersøkelse som omhandlet overholdelse av regnskapslovgivningen, og da med fokus på finansielle leieavtaler. Samtlige bedrifter som ble kontaktet var positivt til deltakelse i en slik undersøkelse.

3.2.4 Teori

Denne studie bygger på overholdelse av norsk regnskapslovgivning. Sentral teori sådan blir norsk regnskapslovgivning med tilhørende standarder. I forbindelse med en stadig sterkere harmonisering mot internasjonal regnskapsrett så vil også internasjonal regnskapslovgivning inngå i denne studies teoretiske referanseramme. Sentralt ved vurdering av norsk og internasjonal lovgivning vil det være å støtte seg til den faglitteratur som er skrevet om det aktuelle tema.

I tillegg til norsk og internasjonal regnskapslovgivning så er det skrevet en rekke artikler om leieavtaler og den regnskapsmessige behandlingen av finansielle leieavtaler, dette er artikler som på mange områder drøfter de samme problemformuleringene og de vil bli benyttet som supplerende litteratur.

3.2.5 Primærdata

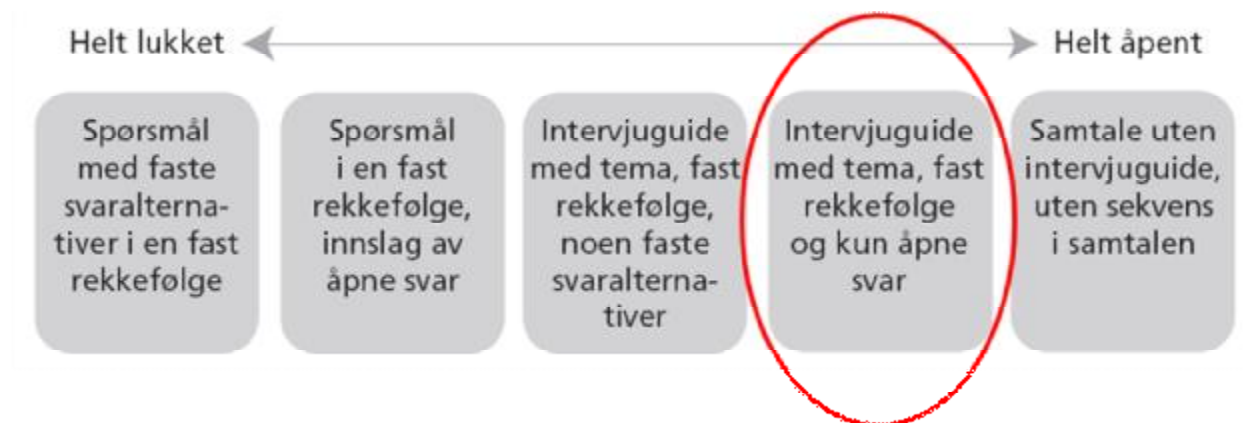
Primærdata kan med få ord beskrives som informasjon som er samlet inn for første gang. Det innebærer at jeg i denne studie innhenter data som ikke er bearbeidet av noen andre. For å innhente slik data så er jeg helt avhengig av direkte kommunikasjon med primærkilden. (Jacobsen, 2005)

Primærdata er i denne studien i all hovedsak innhentet med det formål å støtte opp de data og funn som i denne studie er innhentet og bearbeidet som sekundærdata. Primærdata er innhentet i forbindelse med intervjuer av aktuelle regnskap og økonomisjefer, hvor formålet var å skaffe seg et bredere grunnlag for å forstå de bakenforliggende årsakene for observasjonen gjort ved prosessering av sekundærdata. Innhenting av primærdata er også benyttet i den innledende fase av denne undersøkelsen ved kommunikasjon med finans aktør for innhenting av dokumentasjon rundt de forskjellige leieforholdene.

Intervjuformen som ble benyttet ved intervju av personell fra de aktuelle selskapene er av typen som betegnes som *åpne individuelle intervjuer*. Formålet med intervjuene var å få utdypet de observasjonene og konklusjonen som var tatt i forbindelse med observasjoner fra

problemformuleringens første del. Med bakgrunn i de nevnte resultater og aktuell regnskapslovgivning så ble det utarbeidet en ustrukturert intervjuguide (se vedlegg 1) for å sikre at alle ønskelige temaer ble diskutert. Formålet med intervjuene var ett ledd i prosessen med å skaffe seg utfyllende kunnskap og informasjon fra regnskapsprodusent.

Av figur 6 ser vi en beskrivelse av de ulike gradene av strukturering av ett intervju. Strukturen av intervjuene i denne studie er best beskrevet av området i den røde sirkelen.

Figur 6: Grader av strukturering av intervju (Jacobsen, 2005, s. 145)

Intervjuene i denne undersøkelsen er utført pr. telefon. Bakgrunnen for valg av telefon var at intervjuobjektene er sprett ut over Nord-Norge og det ville vært uhensiktsmessig gitt denne studiens omfang å legge ned den tid og ressurser i å gjennomføre intervjuene ansikt til ansikt.

Utvalget av bedrifter til gjennomføring av intervjuene ble foretatt ved tilfeldig utvalg.

Utvalgsgrunnlaget var de bedriftene som etter gjennomgang av leieavtaler og årsregnskap ble identifisert til ikke å ha balanseført de finansielle leieavtalene i henhold til norsk regnskapslovgivning. 50 % av disse selskapene ble trukket ut som informanter til de ustrukturerte intervjuene. Totalt 5 bedrifter.

3.2.6 Sekundærdata

Sekundærdata er data som er samlet inn og bearbeidet for ett annet formål enn hva dette studiet omfatter. Ett viktig element ved å benytte seg av sekundærdata er at det er data som er

bearbeidet av noen andre. Man har dermed ikke helt oversikt over hvilken bearbeiding som har funnet sted. Det kan derfor være viktig at man har fokus på hvilke kilder man benytter.

For å finne ut hvilke sekundærdata som var aktuelt i forbindelse med denne studie så ble det foretatt ett strategisk utvalg av aktuelle forskningsobjekt. Måten dette ble gjort på var gjennom ett søk i bedriftsdatabasen Proff Forvalt(www.profforvalt.no), en database som inneholder regnskapsdata for alle regnskapspliktige bedrifter i Norge. Søkekriteriene ved søket var følgende, region: Nord-Norge, Omsetning: > MNOK 60, Balansesum: > MNOK 30, År: 2008. (grensen for definisjon som små foretak, jf.rskl. §1-5). Kundeportoføljen til samarbeidende finansaktør ble så vasket mot denne listen med regnskapspliktige.

Basert på denne listen over bedrifter som var pliktige til å avlegge regnskap etter regnskapslovens alminnelige regler og finansaktørens kundeportofølge fikk jeg tilgang til alle leieavtalene hvor det var match mellom listene. Altså kundene til finansaktøren som avlegger regnskap etter regnskapslovens ordinære regler og de som hadde inngått finansielle leieavtaler(vurdert av finansaktøren).

Med bakgrunn i disse listene så bestilte jeg årsregnskapene for de aktuelle selskapene fra Regnskapsregisteret i Brønnøysund. På den måten sikret jeg meg at regnskapet var revisorgodkjent noe som vil være med på å redusere risikoen for feil i datagrunnlaget.

3.3 Evaluering av metode

For å kunne si noe om kvaliteten på de drøftinger og konklusjoner som trekkes i denne studien er det viktig at man gjør en konkret vurdering av kvaliteten på studien. Hovedspørsmålene sådan er om man lykkes med å måle det som er ønskelig samt at målingene er av en slik kvalitet at man kan gjøre samme studie om igjen og kunne konkludere likt. Det er også viktig at man i evalueringen av metoden opplyser om metodiske svakheter som følge av bevist eller ubeviste feil man har oppdaget. Ved å opplyse om dette så gir man leser av studien muligheten til å ”korrigere” for disse svakheter i sitt eget sinn eller ved videre forskning, og studien er sådan ikke forgjeves.

3.3.1 Validitet

Validitet deles gjerne inn i to hovedområder, begrepskvalitet (troverdighet) og ekstern validitet (overførbarhet). Innenfor den kvalitative studien og begrepsvaliditeten så kan et sentralt spørsmål være: ”undersøker vi det vi ønsker å undersøke?” (Johannessen, Kristoffersen, & Tufte, 2004, s. 228)

Validiteten i denne studien styrkes gjennom metodetriangulering. I denne studie så innhenter jeg først dokumentasjon i form av leieavtaler og årsregnskap, basert på disse data gjøres det opp en vurdering av hvordan bedriften regnskapsmessig har behandlet leieavtalen. Når informantene i de aktuelle bedriftene så blir kontaktet så får vi en bekreftelse eventuelt avkreftelse på de vurderingene som man allerede har gjort. Intervjuene supplerer i denne studien de antakelser om virkeligheten fra analysen av årsregnskapet og leieavtalen. Dersom intervjuene da gir de samme svarene som vi konkluderte med ved analyse av regnskap og leieavtaler har man dermed fått forsterket troverdigheten bak resultatene. Troverdigheten eller begrepsvaliditeten til studien er dermed styrket.

Dersom resultatene fra denne studie kan benyttes for bedrifter et helt annet sted i landet så vil vi kunne konkludere på at den eksterne validiteten i studien er bra. Kunnskapen i dennes studien er noe usikkert om lar seg direkte overføre til for eksempel et annet sted av landet. Bakgrunnen for dette er at det ved å benytte en finansaktør fra Tromsø begrenset lokaliseringen av informanter til regionen Nord-Norge. Dette var en indirekte konsekvens av valg av kilde til studien. Derimot så er det ingen forhold som sier at en studie av nordnorske bedrifter ikke skal kunne la seg overføre til resten av landet. Det er ikke gjort noen observasjoner i studien som skulle tilsi at nordnorske bedrifter foretar andre regnskapsmessige disposisjoner.

For å kunne oppnå høy validitet så er man avhengig av høy reliabilitet i undersøkelsen.

3.3.2 Reliabilitet

Reliabilitet brukes som ett begrep for å måle hvor bra de målte resultatene er. Dersom en undersøkelse har høy reliabilitet så skal man i teorien kunne foreta en måling av det samme fenomenet flere ganger og ende opp på samme konklusjon.

Utvalget av bedrifter til denne studien ble i første omgang valgt ut fra ett strategisk utvalg for å sikre at det kun var bedrifter som er regnskapspliktige etter regnskapslovens alminnelige regler som var med i utvalget. Ved å foreta en slik selektering så sikrer vi at det ikke kommer med bedrifter som avlegger årsregnskapet etter forenklingsreglene de alminnelige reglene, jf.rskl. § 1-6. I tillegg til denne grovsorteringen så ble alle årsregnskapene som var innhentet fra Regnskapsregisteret i Brønnøysund kontrollert at var avlagt etter de alminnelige reglene. Ved å foreta en slik dobbelsikring av grunnlagsdata så sikrer vi at studien ikke omhandler bedrifter som ikke er pliktig til balanseføre finansielle leieavtaler, og som dermed ville vært en feilkilde i undersøkelsen..

Fokus er ikke på de enkelte selskapene men på fenomenet finansiell leasing. Det er derfor ikke av stor betydning av hvilket selskap det er snakk om eller hvilken bransje det hører under. Det som er viktig er at man ikke foretar uttrekk bare fra en bransje. Alle bransjer representert hos aktuelle finansaktør var med i uttrekket. Det foreligger dermed ingen usikkerhet knyttet til eventuelle bransjespesifikke problemstillinger. Finansaktøren retter seg heller ikke mot en spesifikk bransje, så det er å forvente at bransjefordeling er tilnærmet lik øvrige sammenlignbare finansaktører.

Usikkerheten i denne studien omhandler spesielt innsamlingen av de kvalitative data. All data er innsamlet og analysert ut fra en subjektiv vurdering av de ulike forholdene. Gjennomgangen av leieavtalene og årsregnskapet var slikt veldig avhengig av undersøkers kunnskaper om temaet og evnen til å fange den riktige informasjonen for den rette studien.

3.3.3 Svakheter i metoden

Ved innsamling av slik kvalitativ data som det er gjort i denne studien vil det alltid eksistere muligheter for feiltolkninger. Slike feil kan oppstå som blant annet som følge av at intervjuer i en intervjusituasjon legger føringer på informantene. Dette er noe som i større grad kan unngås ved strukturerte intervjuer der det for eksempel benyttes en fast intervjuguide. Dette ble det ikke gjort i denne studien ettersom problemformuleringen ønsket avdekke hvilke vurderinger de ulike bedriftene gjorde, og det ville i den sammenheng vært uhensiktsmessig å tilnærme seg

informanten med en intervjuguide som ikke ga rom for informant å ”gå sine egne” veier ved drøftelsen.

Kun en finans aktør ble benyttet i denne studien, det vil si at alle bedriftene som inngår i denne studien har tilhørighet til samme finansaktør. Ved utvalg av bedriftene så ble det ikke lagt noen føringer på for eksempel bransje. Den aktuelle finansaktøren er heller ikke kjent for stor oppslutning fra en type bransje. Det at det kun er benyttet en finansaktør er dermed ikke vurdert som grunnlag for noen vesentlig metodisk svakhet i studien.

Det er en svakhet at de leieavtaler som er gjennomgått aldri er diskutert med leietaker som følge av restriksjoner gitt av finansaktør. Har gjennom denne studien dermed ikke fått diskutert de spesifikke leieobjektene med leietaker.

4.0 Resultater case undersøkelse

I kapittel 4 så vil resultatene fra den innledende delen av denne case undersøkelsen bli presentert. Observasjonene fra de utvalgte leieavtalene samt presentasjonen i leietakers årsregnskap vil bli drøftet. Gjeldende leieavtale er vurdert opp mot indikatorene presentert i NRS 14, hvor det foretas en uavhengig vurdering av klassifiseringen av leieavtalen som finansiell eller operasjonell. Med bakgrunn i denne vurderingen av leieavtalens reelle innhold samt leietakers presentasjon i årsregnskapet, vil det i tråd med første del av problemstillingen bli foretatt en vurdering av leietakers overholdelse av norsk regnskapslovgivning og god regnskapskikk.

4.1 Avtalenes reelle innhold

Ettersom utleier og leietaker skal foreta en individuell subjektiv vurdering av leieavtalen og dens reelle innhold så er det ikke gitt at man ender opp med samme konklusjon hva angår klassifisering av leieavtalen. Med bakgrunn i dette perspektivet er det avgjørende at jeg i denne studie har dannet seg en formening om avtalens reelle innhold og har foretatt en uavhengig vurdering av klassifiseringen av avtalen. Med bakgrunn i denne vurderingen kan man så gjøre konkrete vurderinger av bedriftens overholdelse av aktuelle lover og regler ved å se på de enkeltes valg av klassifisering i årsregnskapet.

Alle leieforholdene som er kontrollert i denne studie tar utgangspunkt i en og samme leieavtale. Denne leieavtalen er en standardavtale og er av finansaktør klassifisert som finansiell. De eneste forskjellene som er mellom de ulike leieavtalene er den informasjon som omhandler det spesifikke leieobjekt og leietaker. Av denne grunn så er det i denne studie foretatt en konkret vurdering av standardavtalen, noe som gir grunnlag for å konkludere på ett generelt grunnlag på avtalens oppbygging. Det vil imidlertid ikke være tilstrekkelig å bare se på avtalens oppbygging og det blir derfor foretatt en spesifikke vurderinger av den enkelte leieavtale og leieobjekt.

I kapittel 2.3 så ble vurderingskriteriene for klassifisering av en leieavtale nøye presentert. Både regnskapsloven og NRS 14(og IAS 17) ble diskutert og man utredet hvilke forhold som har innvirkning på klassifiseringen av en leieavtale som finansiell eller operasjonell. Det ble i

denne drøftingen klart at det ikke finnes noen lovhjemmel i regnskapsloven som direkte omtaler den regnskapsmessige behandlingen av leieavtaler, men at man må legge til grunne de mer overordnede og generelle regnskapsreglene, deriblant: rskl. § 3-2a krav om et årsregnskap som gir et rettviseende bilde, samt kravet om regnskapsføring av vederlagets verdi på transaksjonstidspunktet, jf.rskl. 4-1,1.ledd.

Leieavtalen blir etter ønske fra samarbeidende finansaktør ikke vedlagt i denne studie, men avtalens innhold vil bli drøftet opp mot indikatorene i NRS 14.26 og 14.27.

4.1.1 Vurdering av standardavtale mot indikatorene gitt i NRS 14

Indikatorene gitt i NRS 14.26 og NRS 14.27 gir relativt klare indikasjoner på hva som henholdsvis skal og kan medføre at en leasingavtale klassifiseres som finansiell. Ved vurdering av finansaktørens standardavtaler er det naturlig å legg disse til grunn ved vurdering av avtalens reelle innhold hva angår overføring av risiko og kontroll for det leide objektet. Avtalenes reelle innhold vurderes nedenfor løpende mot indikatorene gitt i NRS 14(14.26, 14.27).

Vurdering av indikatorene etter NRS 14.26

Indikatorer etter NRS 14.26: (markert med innrykk og kursiv skrifttype)

- 1) "Leietaker har rett til kjøp av eiendelen til en pris som forventes å være vesentlig lavere enn markedsverdi på det tidspunkt retten kan benyttes. På tidspunkt for inngåelse av leieavtalen er det derfor rimelig sikkert at leietaker vil kjøpe eiendelen".*

Alle avtaler som er gjennomgått i denne undersøkelsen er såkalte "full payout" avtaler, noe som innebærer at leieobjektet fullfinansieres over leieperioden, det betyr at det ikke er noen restverdi ved leieavtalens utløp. Ved samtale med økonomikonsulent hos finansaktør så innrømmes det at slike avtaler uten restverdi er forbundet med stor sannsynlighet for at leietaker kjøper ut leieobjektet for en symbolsk sum ved leieavtalens utløp(kjøpesum varierer ofte mellom 1-3 månedsleier). (Økonomikonsulent, 2010) Ettersom leietaker i løpet av leieperioden har "betalt" 100 % av leieobjektet så er det i leietakers interesse å overta eierforholdet for leieobjektet

dersom den økonomiske verdien overstiger kostnaden forbundet med overtakelsen da det ligger en identifiserbar merverdi i leieobjektet. Denne merverdi vil i de fleste tilfeller ikke kunne tilkjennes hos utleier ettersom leieobjektet ofte er spesialtilpasset leietakers virksomhet eller bransje.

Min vurdering er at samtlige leieavtaler som er gjennomgått omfatter objekter hvor det er sannsynlig at kostnaden forbundet med en eventuell overtakelse av leieobjekt er lavere enn den økonomiske restverdien til leieobjektene ved leieavtalens utløp. Jeg vurderer det derfor som rimelig sikkert at leietaker vil kjøpe eiendelen ved leieavtalens utløp. Ett annet viktig forhold i denne sammenheng er at finansaktøren ikke har noe ønske om å eie eller selge leieobjektene til tredjepart ved leieperiodens utløp da dette er utenfor aktørens primære virksomhetsområde. Det er dermed i utleiers interesse å få overdratt eierforholdet til leietaker ved endt leieperiode. (Økonomikonsulent, 2010)

2) *”Estimert leieperiode går over det vesentligste av eiendelens økonomiske levetid”.*

Det er ingen konkrete definisjoner i NRS 14 eller IAS 17 som beskriver hva som legges i begrepet *”over det vesentligste”*. US GAAP har en lignende standard SFAS 13 som sier at dersom en leieavtale strekker seg over mer en 75 % av en den økonomiske levetiden så vil den ”normalt” klassifiseres som finansiell. (Husby, 2009)

For å fastslå om dette kriteriet er oppfylt så må hver enkelt leieavtale vurderes hva angår det spesifikke leieobjektets økonomiske levetid. Alle leieavtalene i denne undersøkelsen strekker seg over en periode på 5år -10år. Ut fra US GAAP sin vurdering av vesentlighet så innebærer dette at leieobjektene ikke burde ha en økonomisk levetid som overstiger 6,7år – 13,3år, for å oppfylle kriterium 2.

Samtlige leieavtaler som er vurdert med unntak av en avtale må sies å gå over det aller vesentligste av leieobjektens økonomiske levetid. Det ene tvilstilfellet omhandler en leieavtale på en lastebil, hvor leieperioden er fem år. Den økonomiske verdien til en lastebil som har vært i næring i 6,7 år er nok begrenset, men som økonom besitter jeg ikke nok detaljkunnskaper til å tørre konkludere definitivt på denne leieavtale.

- 3) *”Nåverdien av estimerte leiebetalinger tilsvarer i hovedsak markedsverdien av eiendelen ved inngåelse av leieavtalen.”*

Alle avtalene er ”full payout” avtaler noe som innebærer at nåverdien av estimerte leieinnbetalinger tilsvarer markedsverdi for det nyanskaffede leieobjekt samt rentekostnader og omkostninger i avtalt leieperiode.

- 4) *”Eiendelen er av så spesiell karakter at den, uten vesentlige endringer eller modifikasjoner, ikke kan brukes av andre enn leietaker.”*

Av de 25 avtalene som er vurdert så har jeg vurdert 9 av avtalene til å omfatte leieobjekter hvor det er nærtagende å tro at leieobjektet ikke kan brukes av andre en leietaker uten vesentlige endringer eller modifikasjoner, eller at det ikke finnes ett velfungerende marked hvor man innen rimelig tid kan selge leieobjektet/eiendelen.

Av de 4 indikatorene som følger av NRS 14.26 så er to av fire kriterier oppfylt for samtlige av de 25 avtalene som er undersøkt. Basert på disse observasjonene så må kriteriene etter NRS 14.26 for klassifisering av en leieavtale som finansiell ansees for å være oppfylt, og samtlige leieavtaler er dermed å klassifisere som finansielle.

Vurdering av indikatorene etter NRS 14.27

Basert på konklusjonen etter NRS 14.26 så er det i utgangspunktet ikke nødvendig med en vurdering av indikatorene etter 14.27. Men ettersom det er ønskelig å gi utfyllende beskrivelse av standardavtalen er også indikatorene som følger av NRS 14.27 vurdert opp mot avtalens innhold. Indikatorene i NRS 14.27 *kan* alene eller kombinert føre til at leasingavtalen klassifiseres som finansiell. (Norsk RegnskapsStandard 14, 2008) (indikatorer markert med innrykk og skrifttype kursiv).

- 1) *”At leietaker ved å si opp leieavtalen står ansvarlig for et eventuelt tap for utleier”*

Leier bærer (etter § 18 i aktuelle finansaktørs standardavtale) det hele og fulle ansvaret for de tap utleier måtte lide som følge av oppsigelse av leieavtale fra leietaker eller heving av avtalen fra utleiers. Leietaker sitter dermed med det fule økonomiske ansvaret for den samlede leieforpliktelse. Utleier har i avtalen tatt en utvilsom posisjon som tilbyder av finansiering, og kan i henhold til avtalens innhold ikke holdes ansvarlig for noen forhold angående den(de) utleide eiendelene. Dette ansvar ligger ene og alene på leietaker, hvor leietaker ved mislighold fra leverandør m.m. selv må ta sin sak til rette innstans. Dette innebærer at leietaker uavhengig av mislighold fra leverandør, garanti oppgjør med mere må svare for den avtalte leieforpliktelsen.

Uten å drøfte de videre vilkår for oppsigelse så vurderes avtalen som krystallklar hva angår det økonomiske ansvaret forbundet med leieavtalen. Uansett hva årsaken for brudd i leieavtalen så er leietaker forpliktet til å sikre at utleier på ethvert tidspunkt av leieperioden får dekket de samlede leieforpliktelsene tatt inn i leieavtalen. Det er verdt å merke seg at IAS 17 kun vektlegger overføringen risiko. Ettersom NRS 14 er utformet med bakgrunn i IAS 17 må overføring av risiko ansees som tungtveiende i vurderingen av klassifiseringen av leieavtalen. Alle leieavtalene oppfyller dermed dette kriteriet.

- 2) *"Det vesentligste av gevinst og tap som følge av variasjoner i markedsverdien på eiendelen tilfaller leietaker."*

Punktet er ikke aktuelt for noen av leieavtalene som er vurdert ettersom det på tidspunkt for avtaleinngåelse er en enighet om at leieobjektet fullt ut finansieres av leietakers samlede leierterminer. Punktet er heller ikke tatt inn i avtalen.

- 3) *"Leietaker har etter utløpet av den opprinnelige avtalen rett til å fornye denne for en tidsbegrenset periode, til en leie som ligger vesentlig under markedsleie for en tilsvarende eiendel."*

Leietaker har (etter standardavtalens. § 3) en ubegrenset rett til å videreføre leieforholdet så lenge leietaker selv måtte ønske dette. Den årlige leien etter minimumsperiodens utløp er 1/12 av den ordinære årsleien. (Økonomikonsulent, 2010)

- 4) *”Dersom det foreligger andre forhold som gjør det rimelig sikkert at leietaker vil overta leieobjektet i løpet av avtaleperioden eller senere.”*

Alle aktuelle forhold er diskutert under vilkår 1 i NRS 14.26.

Som gjennomgangen av vilkårene i NRS 14.27 viser så er 3 av 4 indikatorer oppfylt gjennom finansinstitusjonens standard vilkår. Indikatorene etter NRS 14.27 *”kan alene eller samlet”* medføre en klassifisering av leieavtalen som finansiell. Vurderingen av avtalens innhold opp mot NRS 14.27 må sies å gå i retning av at avtalen er å vurdere som finansiell. Spesielt tungtveiende er pkt.1 vedrørende det økonomiske ansvar som er overført leietaker ved inngåelse av leieavtalen.

Basert på denne gjennomgang av standardavtalen for leieavtaler så er totalvurderingen av avtalens innhold sett mot indikatorene for en finansiell leieavtaler etter NRS 14.26 og 14.27, absolutt tilstede og de spesifikke leieavtalene skal klassifisere som finansielle leieavtaler. Med bakgrunn i overnevnte drøftinger av indikatorene foreligger det etter forskers mening ingen rom for tolkning av disse leieavtaler som operasjonell. Dette forsterkes ettersom der er tatt inn følgende pkt i standardavtalens. § 4, 4.ledd: *”leier er inneforstått med at denne kontrakt er en finansiell avtale...”*

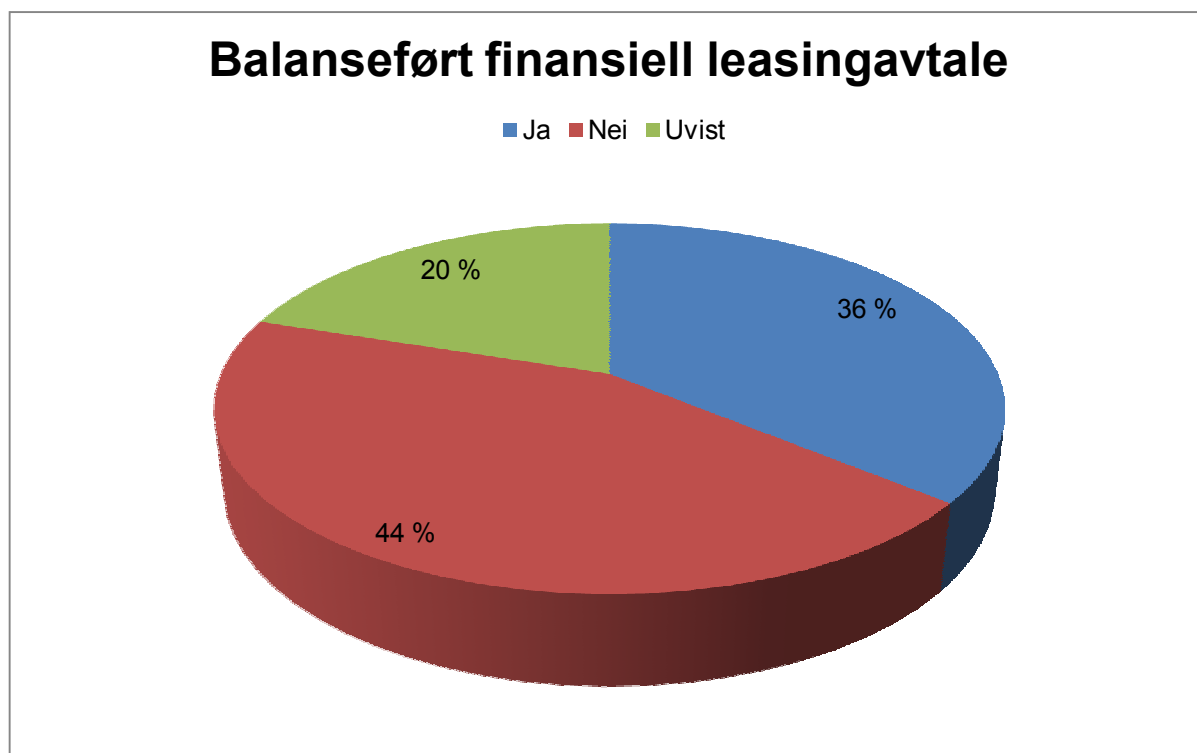
Med bakgrunn i nevnte konklusjon av leieavtalene som finansielle så forventes det i de videre undersøkelser at bedriftene har gjort den samme klassifisering i årsregnskapet.

4.2 Resultater gjennomgang av årsregnskap

Basert på den informasjonen som ble mottatt fra finansaktør angående de aktuelle bedriftenes inngåtte leieavtaler ble årsregnskapene til selskapene nøye gjennomgått. Ved gjennomgang av årsregnskapene var hovedfokus på bedriftens presentasjon av leieavtalen. Deriblant om leieavtalen var behandlet som en finansiell leieavtale med den konsekvens at den samlede forpliktelsen var presentert som anleggs- eller driftsmiddel på eiendelssiden med tilsvarende motpost på gjelds og egenkapitalsiden.

Ettersom problemformuleringen i denne studie i stor grad omhandler regnskapslovens krav om *rettvisende bilde* så ble også prinsippnote, anleggsnote og øvrig noteverk gjennomgått for å kunne gjøre en vurdering av bedriftens samlede omtale av leieforholdet.

Resultatene fra gjennomgangen av årsregnskapene er presentert i figur 4.

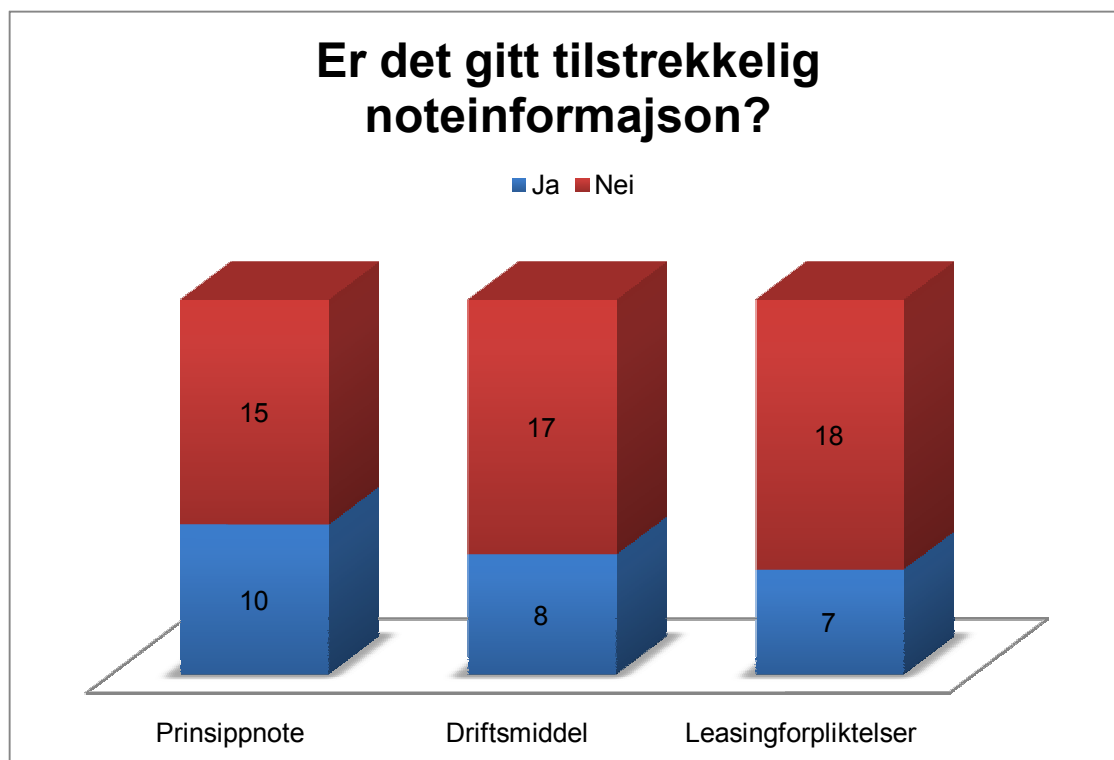
Figur 7: Andel av undersøkte finansielle leieavtaler som er balanseført av leietaker

Som det fremkommer av figur 7 så er det bare 36 % av selskapene som har balanseført leieavtalene. 20 % av de undersøkte selskapene hadde balanseført finansielle leieavtaler, men de aktuelle leieobjektene var ikke mulig å identifisere som følge av mangelfulle noteopplysninger. Mens for hele 44 % av selskapene som var med i denne undersøkelsen så var ikke leieavtalen tatt inn i balansen i henhold til regnskapslovens alminnelige regnskapsregler.

En observasjon som ble gjort ved innsamling av disse data var at seks av de ni selskapene som korrekt hadde balanseført den finansielle leieavtalen, var bedrifter tilhørende større konsernstrukturer. Det er i den sammenheng nærliggende å anta at denne observasjon har noe med bedriftens rapporteringsrutiner til morselskap, samt at de ansatte i økonomistillinger i disse bedriftene høyst sannsynlig inngår i ett større fagmiljø som på en bedre måte vil kunne ivareta kvalitetskravene.

Som det fremkommer av figur 4 så var det til dels vanskelig å finne ut hvorvidt de undersøkte selskapene hadde balanseført den aktuelle leieavtalen. En av hovedgrunne til dette er at flere av selskapene ikke har utarbeidet tilfredsstillende noteinformasjon, jf. rskl. §§ 7-13 og 7-21. Til dels var det faktisk ikke utarbeidet noteinformasjon som omtalte leieavtaler i det hele tatt. Med bakgrunn i disse observasjonene så er figur 5 utarbeidet.

Figur 8 er en illustrasjon over hvor mange bedrifter som har gitt den nødvendige og lovpålagte informasjonen om balanseførte leasingavtaler i hhv; prinsippnoten, driftsmiddel noten. Også er det gjort en vurdering om den omtalen som er gjort av aktuelle leasingavtaler er tilfredsstillende.

Figur 8: Kvalitet på noteopplysninger

Som vi ser av figur 8 så er det svært varierende fra selskap til selskap hvilken noteinformasjon som gis i årsregnskapet. Det som fremsto som mest urovekkende ved denne kartleggingen av noteopplysninger, var at det i enkelte av årsregnskapene ble gitt til dels misvisende opplysninger. Eksempelvis var det flere regnskap som innholdt opplysninger om finansiell leasing i driftsmiddelnote uten at leasing var omtalt i prinsippnote. Det var også ett tilfelle hvor man opplyste om at bedriften hadde finansiell leasing, men ikke omfanget eller noen øvrige spesifikasjoner av leasingen.

Alle selskapene som har balanseført de aktuelle finansielle leasingavtalene har på ett eller annet nivå omtalt finansiell leasing i årsregnskapet. Men av de 25 selskapene har vært med i denne studie så er det ingen av selskapene som har gitt fullstendig noteinformasjon vurdert opp mot kravene i NRS 14.60 og 14.61, jf.rskl. §§ 7-13, 7-21. De regnskap hvor jeg har funnet informasjonen tilstrekkelig basert på egen kunnskap om faget så er det konkludert positivt på tilfredsstillende omtale av leieavtalen, selv om de spesifikke notekrav ikke er fulgt til punkt og prikke. Dette med bakgrunn i rskl. § 7-1,3.ledd hvor det åpnes for muligheten til å unnlate uvesentlig noteinformasjon.

En annen interessant observasjon var at ingen av de bedriftene som ikke hadde balanseført leieavtalen hadde opplyst om de samlede kostnadene forbundet med operasjonelle leieavtaler, jf. kravet i NRS 14.62. Dette kan tyde på to ting: 1) bedriften har vurdert avtalen som operasjonell men har unnlatt å følge notekravet(mulig av hensyn til vesentlighet!?), eller, 2) bedriften har ikke gjort en konkret vurdering av leieavtalen og er ikke kjent med lovkravet gitt i standarden.

Alle observasjoner gjort i denne innledende fasen av undersøkelsen vil være av interesse ved besvaring av problemformuleringens andre del som omhandler hvorfor bedriftene ikke har balanseført leieavtalen.

5.0 Resultater intervju – Hvorfor ikke balanseført

I dette kapitlet så vil resultatene fra intervjuene med ett utvalg av de bedriftene som i undersøkelsen av årsregnskapene viste at leieavtalen etter dens reelle innhold ikke var korrekt presentert. Formålet med kapitlet er å kunne si noe om de vurderingene som bedriften har gjort i forbindelse med klassifiseringen av leieavtalen.

5.1 Innledende observasjoner

Den innledende undersøkelsen av de regnskapspliktiges praksis viste seg som konkludert under kapittel 4 og være svært variert fra den ene bedriften til den andre. Av totalt 25 bedrifter som inngikk i undersøkelsen så var det 11(44 %) av dem som ikke hadde balanseført leieavtalene(e). Det viste seg også at noteinformasjonene som ble gitt om leieavtaler var varierende både i omfang og detaljgrad, noe som fikk meg til å undre på hvilke kunnskaper som finnes hos regnskapsprodusent hva angår temaet leieavtaler. Problemformuleringens andre del som omhandler hvilke vurderinger og årsaker som ligger bak regnskapsprodusents mangelfulle rapportering i årsregnskapet ble dermed mer sentral enn forutsett ved oppstat på denne studie.

Av de elleve bedriftene som ikke hadde balanseført de finansielle leieavtalene så ble 5 bedrifter tilfeldig plukket ut som informanter. Målet var å få svar på hva de bakenforliggende årsakene til at regnskapslovgivningen og god regnskapsskikk ikke ble lagt til grunn ved utarbeidelse av bedriftens årsregnskap.

Ettersom ett av kriteriene for å få tilgang til aktuell informasjon om bedriftene og leieavtalene de hadde inngått med finansaktøren var at bedriftene ikke skulle konfronteres med de funn som ble gjort i undersøkelsen så måtte de aktuelle selskapene tilnærmes på ett noe mer generelt grunnlag. De aktuelle bedriftene ble kontaktet og jeg opplyste om agenda med undersøkelsen og at deres bedrift var valgt ut basert på at de var en bedrift i Nord-Norge og avla årsregnskapet etter regnskapslovens alminnelige bestemmelser. Det ble opplyst at undersøkelsen både var frivillig og anonym. Ettersom det ikke var aktuelt på noe tidspunkt å tilkjennegjøre at jeg satt på

kunnskap om at bedriften hadde inngått leieavtaler med aktuelle finansaktør så var tilnærmingen til undersøkelsen hvorvidt bedriften de siste to årene (2008,2009) hadde leieavtaler av ulik art pågående. Alle fem bedriftene som ble kontaktet var positive til deltakelse i studien og bekreftet den informasjon som jeg allerede hadde, nemlig at bedriften hadde hatt leieavtaler de siste to årene.

Basert på denne studiens problemformuleringer samt de observasjonene som var gjort så langt i studien så ønsket jeg å belyse følgende områder ved bedriftens vurdering av leieavtalen(e). (se også vedlegg 1 for intervjuguide)

- Hvilke vurderinger som ble gjort ved inngåelse av leieavtalen hva angikk den regnskapsmessige behandling?
- Om standarden for leieavtaler, NRS 14, ble benyttet i denne vurdering?
- Om det ble gjort noen vesentlighetsbetraktninger ved vurdering av klassifiseringen og den regnskapsmessige behandlingen av leieavtalen?
- Om bedriftens skatteposisjon på noe tidspunkt var diskutert ved vurdering av klassifiseringen?
- Om eventuelle utslag i nøkkeltall ble tatt hensyn til i vurderingen
- Om regnskapsloven og standarden ga tilstrekkelig med informasjon hva angikk klassifiseringen av leieavtalen?
- Og om bedriften på noe tidspunkt hadde benyttet seg av finansaktør(utleier) eller revisor for bistand med vurderingen av klassifiseringen av leieavtalen.

5.2 Intervju

Ved gjennomføringen av intervjuene med de utvalgte bedriftene så var jeg i kontakt med tre økonomisjefer og to regnskapssjefer. Jeg ble ved kontakt med samtlige bedrifter henvist til de aktuelle personene ettersom dette var deres ansvarsområde. Informantene var alle mottakelig for spørsmålene og ønsket mer en gjerne å besvare disse. Allikevel så ble intervjusituasjonen noe annerledes enn hva som var forventet ettersom fire av de fem informantene ikke hadde ett bevist forhold til begrepene finansielle og operasjonelle leieavtaler. Dette medførte at en del av spørsmålene ikke ble besvart i den utstrekningen som var ønskelig, men tilfører allikevel denne undersøkelsen nyttig informasjon.

5.2.1 Vurderinger av regnskapsmessige klassifisering av leieavtalen

På spørsmål om kjennskap til begrepene finansielle og operasjonelle leieavtaler så sa fire av de fem at de tidligere hadde hørt om begrepene men at de på nåværende tidspunkt ikke hadde noe kjennskap til innholdet i begrepene. En av de fem hadde utvidet kjennskap til begrepene og mente at han gjennom sin rolle som økonomisjef hadde et aktivt forhold til begrepene.

På spørsmål om hvilke vurderinger som ble gjort vedrørende klassifiseringen av leieavtalene konkluderte de samme fire av fem at det ikke ble gjort noen vurdering av klassifiseringen av leieavtalen. De sa alle at de utgiftsførte fakturaene etter hvert som de ble mottatt. Ettersom de ikke hadde noen kjennskap til begrepene var de heller ikke klar over at de to klassifiseringene innebar ulik regnskapsmessig behandling. På oppfølgingsspørsmålet om hvorvidt de hadde kjennskap til NRS 14 og om denne var benyttet så hadde ingen av de fire lest standarden langt mindre var den benyttet til å besvare spørsmål rundt klassifiseringen av leieavtalene.

Økonomisjef i det femte firmaet hadde også god kontroll på NRS 14 og fortalte at standarden ble benyttet aktivt ved tegning av leieavtaler på nye typer driftsmidler. Ettersom bedriften han jobbet for hadde mange av de samme typene leieavtaler så ble det ikke gjort en vurdering av hver og en, men det ble gjort en mer overordnet tilnærming til temaet.

5.2.2 Vesentlighetsbetraktninger

De fire som ikke hadde kjennskap til begrepene finansielle og operasjonell leieavtaler hadde ingen tilføyninger på dette spørsmål. Økonomisjef for det femte bedriften sa at bedriften han representerte hadde ett bevist forhold til hvilke eiendeler de tok inn i balansen. Denne vurderingen ble tatt ut fra en kost/nytte betraktning hvor de kun tok inn de aller vesentligste driftsmidlene i balansen. Økonomisjefen mente at de ville fått en urimelig stor balanse dersom de skulle ta inn alle avtalene hvor klassifiseringen etter NRS 14 var finansiell.

5.2.3 Påvirkning på nøkkeltall og skatteposisjon

Ettersom fire av de fem selskapene ikke foretok noen vurderinger av de leieavtalene de inngikk og heller ikke hadde noe kunnskap opp begrepene og de ulike regnskapsmessige presentasjonene så ble informantene i disse bedriftene gitt en kjapp beskrivelse av de ulike begrepene med de ulike regnskapsmessige konsekvensene som fulgte av klassifiseringen. På spørsmålet om de klarte å identifisere de konsekvensene de ulike klassifiseringene hadde mot bedriftens skatteposisjon samt ved beregning av nøkkeltall, så svarte tre av de fire selskapene at de ikke klarte å se konsekvensen av de ulike regnskapsmessige behandlingene og at det dermed ikke ville ha vært av betydning ved en eventuell vurdering av leieavtalene. Den fjerde, en kvinnelig økonomisjef sa at hun helt klart så både den skattemessige effekten samt påvirkningen på nøkkeltallene, men at dette ikke ville ha vært av interesse for bedriften hun jobbet for ettersom det var få aksjonærer som alle var delaktig i bedriften og hun kunne ikke tenke seg at det var av interesse for disse eierne å pynte på verken resultatregnskap eller balanse.

Økonomisjefen for det femte bedriften hadde ett aktivt forhold til både de skattemessige og regnskapsmessige påvirkningen de ulike klassifiseringene hadde. Han fortalte at bedriften hadde drøftet de ulike konsekvensene og at man på bakgrunn av drøftelsen hadde vurdert mulighetene for å gjøre endringer i leieavtalen for å slippe balanseføring. Bakgrunnen for dette var hovedsakelig begrunnet at vedkommende syntes at det var uforholdsmessig mye arbeid med de finansielle leieavtalene, og derfor hadde vurdert å tilpasse avtalen for en operasjonell klassifisering.

5.2.4 Kompleksiteten i regelverket

De fire bedriftene som ikke hadde kjennskap til begrepene hadde heller ikke lest NRS 14. De mente dermed at lovverket som omhandlet leieavtalene var greit å følge ettersom de utgiftsførte alle leieavtalene. På spørsmål om de ved noen tilfeller hadde vært i kontakt med enten utleier eller revisor for bistand med den regnskapsmessige behandlingen så oppga 2 av de fire selskapene at de aldri hadde drøftet leieavtalene med noen. Revisor hadde heller aldri spurt om bedriften hadde leieavtaler. De to øvrige selskapene sa at den eneste kontakt de hadde hatt med en av de overnevnte hadde vært når revisor hadde spurt om bedriften hadde finansielle leieavtaler. Ettersom ingen av de nevnte regnskapsansvarlige viste noe om begrepene hadde de svart avkrefteende ut fra tankegangen at bedriften ikke hadde noe som de som ansvarlig ikke hadde hørt om.

Økonomisjef i den femte bedriften opplyste om at han hadde ett aktivt forhold til revisor vedrørende den løpende klassifiseringen ettersom revisor var ”*veldig opptatt*” av dette området. Han opplyste videre om at han oppfattet revisor som noe firkantet når det kom til klassifiseringen av leieavtalene. Han hadde på ett tidspunkt innhentet noen råd fra finansaktør på mulige angrepsvinkler for å få avtalen klassifisert som operasjonell, hvor han hadde fått tipset om redusere leieperioden. Revisor ville ikke godta denne tilpasningen og de la derfor saken død.

6.0 Drøftelse

I dette kapitlet drøftes bedriftenes etterlevelse av Lov om årsregnskap og god regnskapsskikk. Observasjoner presentert i de tidligere kapitlene i denne studien viser at etterlevelsen av gjeldende regnskapsrett er svært varierende og at kunnskapen om leieavtaler og tilhørende regnskapsmessige klassifisering og behandling er svært svak blant de utvalgte bedriftene i denne studien. Drøftingen i dette kapitlet blir dermed avgjørende for å finne ut hva de bakenforliggende årsakene til den mangelfulle etterlevelsen av regnskapslov og god regnskapsskikk er. Med bakgrunn i denne drøftingen så vil vi kunne besvare de aktuelle problemformuleringene presentert i studiens innledende kapittel.

6.1 Observasjoner så langt

Problemformuleringenes første del omhandler norske bedrifters etterlevelse av pålagte regnskapsregler ved avleggelse av offisielt regnskap, kjent som årsregnskapet. Nærmere bestemt så ønsket man å se på bedrifter hvor det var identifisert at det var inngått finansielle leieavtaler for å vurdere disse bedriftenes etterlevelse av regnskapslovgivningen og NRS 14.

Finansaktøren som hadde inngått disse leieavtalene har vurdert og klassifisert samtlige leieavtaler som finansielle. For å kunne konkludere på bedriftenes etterlevelse av NRS 14 så var det avgjørende at det ble gjort en uavhengig vurdering av leieavtalene etter indikatorene for finansielle leieavtaler gitt i NRS 14.26 og 14.27. Konklusjonen på denne gjennomgang var at samtlige leieavtaler inngått med de ulike bedriftene var å klassifisere som finansielle.

Ved gjennomgang av de forskjellige bedriftenes årsregnskaper så var det forventet at dersom bedriftenes vurdering av leieavtalene var lik denne studiens og finansaktør, så skulle bedriftene ha presentert de totale forpliktelsene forbundet med avtalen i balansen i årsregnskapet. Ettersom vurderingen av klassifiseringen av leieavtalen er basert på en subjektiv vurdering av avtalens reelle innhold hadde vi derfor ingen garantier for at bedriftens vurdering ville være den samme.

Ved gjennomgang av de 25 årsregnskapene så viste det seg at 11(44 %) av alle bedriftene som var tatt med i studien ikke hadde balanseført leieavtalen. Bakgrunnen for at bedriftene ikke hadde tatt inn avtalens reelle innhold kunne være todelt. 1) Bedriften hadde ikke vurdert leieavtalen som finansiell og følgelig ikke balanseført den, eller, 2) Bedriften hadde ikke lagt til grunn regnskapsloven og NRS 14 ved vurdering av leieavtalen. Årsakene til ikke å legge NRS 14 til grunn for vurderingen kunne være mange, deriblant vesentlighetsbetraktninger.

For å få svar på hvilke vurderinger som var gjort i de aktuelle bedriftene, ble fem tilfeldige utvalgte bedrifter av de totalt elleve bedriftene som ikke hadde balanseført leieavtalen kontaktet og de ble forespurt om å være med på ett mindre intervju. Samtlige bedrifter sa ja. Intervjuene hadde som formål å avdekke de konkrete handlingene som bedriftene foretok seg ved vurderingen av klassifiseringen av en leieavtale. De svar som vi fikk i løpet av denne intervjurunden var nok ikke helt som forventet.

Det viste seg at fire av fem bedrifter ikke hadde et bevist forhold til regnskapsloven og NRS 14 klassifiseringer av leieavtalene. Faktisk så viste ikke 4 av de 5 forskjellen verken begrepsmessig eller hva angår den regnskapsmessige behandlingen av de ulike klassifiseringene av leieavtalene. De samme 4 av 5 hadde heller aldri lest NRS 14, og var dermed heller ikke kjent med de prinsipielle forskjellene mellom finansielle og operasjonelle leieavtaler.

Bakgrunnen for disse intervjuene var å finne ut hvilke vurderinger som var gjort i forbindelse med klassifiseringen av leieavtalene. Svaret var hos fire av de fem selskapene var at de ikke var gjort noen konkrete vurderinger av leieavtaler. Disse svarene var nok ikke helt som forventet ettersom der ved hjelp av intervjuformen var det ønskelig å få ett nyansert bilde av de vurderinger som bedriftene gjorde ved inngåelse av leieavtale, isteden ble det gitt et noe mindre nyansert men desto tydeligere svar til denne undersøkelsen og dens problemformuleringer rundt bedriftenes etterlevelse av gjeldene regnskapsregler.

Vi har innledningsvis i denne studien drøftet en rekke forhold som kan påvirke regnskapsprodusent og de vurderingene som blir gjort i forbindelse med denne prosess. Gjennom denne studien så har jeg fått kunnskap om forhold som i lys av de overnevnte observasjonene vil

være av interesse å drøfte noe videre. De forhold som jeg ønsker å belyse videre i denne drøftingen er følgende; kompetansen hos regnskapsprodusent, finansaktørens markedsføring av produktet leieavtaler, revisors uavhengige gjennomgang av årsregnskapet. Det vil også være interessant å vurdere hvilke konsekvenser denne manglende etterlevelsen av regnskapsreglene har på årsregnskapet, i den sammenheng vil det også være ønskelig å drøfte denne studiens observasjoner mot foreslåtte endringer i den internasjonale standarden for leieavtaler IAS 17.

6.2 Manglende kompetanse i selskapene

Alle bedriftene som har inngått i denne studien er bedrifter som avlegger årsregnskapet etter regnskapslovens alminnelige regler. Alle disse bedriftene som ble intervjuet er vesentlige markedsaktører innenfor sitt segment og sådan en markant skikkelse i sitt lokalmiljø. Ingen av disse nevnte forholdene burde være avgjørende for regnskapskvaliteten, men det er å forvente at bedrifter av denne størrelse burde ha en viss kjennskap til de til enhver tid gjeldene regnskapsregler.

Undersøkelsen viste at det kun var en av de fem bedriftene som hadde kjennskap til begrepene finansielle- og operasjonelle leieavtaler. Samme person var også den eneste blant de fem som hadde lest NRS 14, og dermed hadde kunnskaper hva angår den regnskapsmessige behandlingen av leieavtaler. Faktisk så hadde de øvrige nøkkelpersonen i de fire bedriftene aldri gjort en konkret vurdering av en leieavtale.

Basert på disse observasjonene alene så er det klart at de aktuelle bedriftenes regnskapsfunksjon ikke besitter den ønskelige kompetansen om regnskapsfaget. Det er ikke forventet at alle regnskapsmedarbeidere skal kjenne alle regnskapsregler inn og ut, men det er forventet at bedriftenes ansvarlige for regnskapsavleggelsen (økonomisjef, og regnskapssjefer) har oversikt over sentrale områder knyttet til regnskapsavleggelsen.

At det er opp til de regnskapsansvarlige i de forskjellige bedriftene å tilstrebe seg ett minimum av kunnskap om de lover og regler de og deres bedrift skal følges er utvilsomt. Men hva med omgivelsene, burde noen av bedriftens omgivelser oppdaget disse svakhetene i rapporteringen,

eller hviler noe av ansvaret på finansaktørene som tilbyr disse tjenestene? Vil i den videre drøftingen diskusjonen forsøke finne noen årsaker til at kunnskapen om den regnskapsmessige behandlingen og vurderingen av leieavtaler er så svak blant regnskapsprodusentene.

6.3 Finansaktørenes presentasjon av leieavtaler(leasing)

Banker og andre finansaktører som tilbyr leieavtaler til bedriftsmarkedet har ingen plikt til å opplyse leietaker om hva de regnskapsmessige konsekvensene av inngåelse av en finansiell leieavtale er, dette er heller ikke å forvente. Tvert i mot så skal regnskapsprodusent(produsent) gjøre en konkret vurdering av leieavtalens innhold for å foreta en korrekt klassifisering av leieavtalen enten som finansiell eller operasjonell. Dette i henhold til NRS 14.

Alle tilbydere av leieavtaler har produktet leieavtaler som en del av det primære virksomhetsområdet. Med det så forstås det at de ulike finansaktørene har en økonomisk egen interesse av å selge produktet "leieavtaler". Leieavtalene inngått med kundene er med på å generere inntekter for de aktuelle finansaktørene. Det er ved inngåelse av slike avtaler viktig at dette selger-/kundeforholdet ikke glemmes. Mange vil nok ha en tendens til å tenke i den retning at finansaktørene kun er der for å gi gode tips og råd, og det gjør de i stor grad også. Men faktumet at finansaktørene er interessert i å selge et produkt må ikke glemmes..

I søken på årsaker til at regnskapsprodusent har så liten kunnskap om leieavtaler og klassifiseringen av disse så var det naturlig å foreta en vurdering av ulike tilbyderes markedsføring av finansieringstjeneste(produktet) leieavtale. Det er som nevnt tidligere ikke å forvente at de forskjellige finansaktører opplyser om alle regnskapsmessige forhold rundt de produktene de selger, men det er å forvente at den informasjonen som er å hente på deres offisielle nettsider ikke er direkte villedende.

Nettsidene og annet informasjonsmateriell ble gjennomgått for å kartlegge de største finansaktørene i Nord-Norge sin markedsføring av finansieringstjenesten leieavtaler(leasing). Følgende finansaktørers markedsmateriell ble gjennomgått: Sparebank 1 Finans Nord Norge, Handelsbanken, Nordea, DnB NOR og Fokus Bank.

På nettsidene og i annet markedsmateriell fantes følgende uttalelser om leasing(leieavtaler).

Sparebank 1 Finans Nord-Norge:

”...reduksjon av balansen kan også bedre bedriftens nøkkeltall. Leasing gir enkel og forutsigbar kostnadsføring...”(Sparebank 1 Nord-Norge, 2010)

Handelsbanken

”...du oppnår en forenkling av budsjettering, planlegging og regnskapsføring...”

”...utstyret eies av Handelsbanken, og vil i de fleste tilfeller ikke aktiveres i balansen. Dette gir deg... en skattemessig fordel i forhold til egen saldoavskrivning”

”...leasingleien utgiftsføres i sin helhet..”

”leasing øker ikke gjeldsgraden...”

(Svenska Handelsbanken AS, 2010)

Nordea

”...leiebeløpet utgiftsføres fortløpende og er fradragsberrettiget i skatteregnskapet...”

(Nordea, 2010)

DnB NOR

”...betyr mindre administrasjon, større økonomisk handlefrihet..”

”enklere budsjettering og regnskapsførsel”

(DnB NOR Finans, 2010)

Fokus Bank

”Vi tilbyr finansiell og operasjonell leasing...”

”Leasingavgiften er en driftskostnad som kan trekkes fra i regnskapet med de samme...”

”Med operasjonell leasing har bedriften eiendomsretten til maskinen uten at den trenger inngå i balanseregnskapet.” (Fokus Leasing, 2010)

Dersom en søker til de ulike finansaktørenes markedsmateriell for å tilstrebe seg informasjon om den regnskapsmessige behandlingen av leieavtaler får du ikke mye konkret informasjon(som vel heller ikke er hensikten) men du er i alle fall sikret å bli lettere forvirret.

Bankene Sparebank 1 Finans Nord-Norge, Nordea og DnB NOR nevner ikke finansiell leasing i sine markedsføringsbrosjyrer, slik som de å fremstille leasingavtalen så forutsette bankene at de eneste som inngår leasingavtaler er å klassifisere som små foretak, og etter rskl. 5-11 er unntatt kravet om balanseføring av leasingavtalen.

Fokus Bank er den banken som er mest tydelig i sin markedsføring av leasingavtalen ettersom de poengterer at de både har både operasjonelle og finansielle leasingavtaler.

Handelsbanken klarer helt tydelig ikke helt bestemme seg for hvilket produkt de tilbyr. De nevner en rekke fordeler med leieavtaler som kun oppnås ved klassifisering av en leieavtale som operasjonell, eller ved avleggelse av årsregnskapet etter forenklingsreglene, jf. rskl. 5-11. Samtidig sier de at man som ”oftest” ikke balansefører leieavtalen. De lister altså opp en rekke argumenter for å inngå en leieavtale, uten å nevne at disse argumenter faller bort dersom leieavtalen er å klassifisere som finansiell og bedriften avlegger årsregnskap etter regnskapslovens ordinære regler.

I forbindelse med gjennomføringen av denne studie så har jeg som nevnt tidligere fått tilgang på en finansaktørs standardvilkår for leieavtaler hvor det fremkommer at alle leieavtaler som tilbys av denne finansaktøren er å klassifisere som finansielle. Og av lignings ABC fastslås det følgende: *”leasingselskapene driver ikke operasjonell leasing”* (Skattedirektoratet, 2009, s. 713). Basert på denne standardavtale samt uttalelsen fra skattedirektoratet i Lignings ABC 2009 bygges det opp om antakelsen at operasjonelle leieavtaler i mindre grad tilbys av overnevnte finansaktører.

Dersom det er slik at alle finansaktørene ovenfor kun tilbyr finansielle leieavtaler (mest sannsynlig uten å være klar over det selv) så er de overnevnte sitater urovekkende ettersom man indirekte i de fleste sitatene legger til grunn at kundene deres avlegger årsregnskap etter forenklingsreglene gitt i *NRS 8 god regnskapsskikk for små foretak* jf. rskl. 5-11. For alle andre bedrifter vil inngåelse av en leieavtale klassifisert som finansiell (vurdering da foretatt av regnskapsprodusent) medføre balanseføring av leieavtalens samlede leiekostnader.

Det som er det største paradokset i denne sammenheng at disse finansaktørene som tilhører den aller største gruppen regnskapsbrukere, gjennom sine uklare definisjoner av finansieringstjenesten leieavtaler er med på å bygge opp om en feilaktig regnskapsrapportering. Og som vi så under pkt. 2.4.2 så kan en slik feilaktig vurdering av en leasingavtale medføre til relativt stor variasjoner ved beregninger av ulike måltall, måltall som i stor grad benyttes av bankene ved beslutning om lånefinansiering.

6.4 Revisors uavhengige gjennomgang av årsregnskapet

I teori delen av denne studie så ble revisors rolle og ansvar redegjort for gjennom en innføring i sentrale områder i revisorloven. Ett av hovedpoengene med den presentasjonen var å synliggjøre bedriftens plikt til å sørge for en uavhengig revisjon av årsregnskapet, men samtidig opplyse om de vurderinger som revisor må foreta for å så komme med en offisiell uttalelse til regnskapsavlegger og regnskapsbrukere gjennom revisjonsberetningen. Det er ikke revisors oppgave å vurdere alle små feil i årsregnskapet, men det er revisors plikt å foreta en uavhengig undersøkelse av regnskapsdata og annet materiell for å kunne uttale seg om mulige ”vesentlige” feil i regnskapsrapporteringen.

Det denne studien viste var at 44 % av selskapene ikke hadde tatt inn leieavtalens reelle innhold med den konsekvens at de samlede leiekostnadene(forpliktelsen) ble presentert i bedriftenes balanseoppstilling. Som vi innledningsvis var inne på så er vurderingen av en leieavtale basert på en subjektiv vurdering av leieavtalen og dens reelle innhold. Det ville i utgangspunktet si at bedrift og bedriftens revisor kunne ha konkludert med at de ikke vurderte leieavtalen som finansiell og dermed ikke balanseførte denne. Denne vurdering av leieavtalens reelle innhold ville da vært underlagt revisjon og mest sannsynlig så ville vurderingen av leieavtalen være korrekt. Selv med en slik tilnærming ville konklusjonen i denne studien vært positiv ettersom man hadde etterlevde lovens bestemmelser, bare at man hadde kommet til en annen konklusjon. Studien kunne vært uenig i denne vurderingen, men kunne ikke konkludert negativt på etterlevelse av aktuelle lover og regler.

Problemet i dette tilfellet var at to av fem bedrifter opplyste at den regnskapsmessige behandlingen av leieavtaler aldri var diskutert med revisor. To av fem opplyste videre at revisor hadde forespurt bedriften om de hadde finansielle leieavtaler, men hadde når dette ble avkreftet av bedriften funnet seg fornøyd med svaret. Dette uten å foreta noen videre uavhengige undersøkelser. I denne undersøkelsen så viste det seg at det var akkurat disse fire bedriftene hvor det ikke var gjort en konkret faglig vurdering av aktuelle leieavtale i henhold til NRS 14.

Den ene bedriften av de fem som faktisk hadde foretatt en konkret vurdering av leieavtalene(i dette tilfellet var den feil, ett bevist valg av bedriften ut fra en vesentlighetsbetraktning) var den som hadde en revisor som var fokusert på bedriftens regnskapsmessige klassifisering og regnskapsmessige behandling av leieavtalen. Det er skummelt å vektlegge denne ene observasjonen i for stor grad, men det er absolutt av interesse for konklusjonen på denne studien.

Ett annet forhold som slår meg som merkelig er at revisor for to av bedriftene henvender seg til bedriften for få bekreftet/avkreftet hvorvidt bedriften har inngått noen finansielle leasing avtaler i den regnskapsperioden som er underlagt revisjonen. Paradokset med dette er at samtlige selskap som er intervjuet oppgir at dette er ett område som de forventer at revisor skal ha kontroll på. Det kan ut fra disse observasjonene se ut til at det er ett forventningsgap mellom det som bedriften mener er revisors bord, samt de forventinger som revisor har til kvaliteten på regnskapsdata underlagt revisjon.

Uavhengig av dette forventingsgapet så burde man forvente at revisor burde lukke dette forventingsgapet gjennom uavhengige undersøkelser av regnskapsdata. Det holder ikke baser avgjørelse på avkreftninger fra bedriften selv. I dette tilfellet viste det seg jo faktisk at bedriften selv ikke hadde noen formening om hva som karakteriserte en finansiell leieavtale.

6.5 Oppsummerende betraktninger

Vi har gjennom denne observasjonen gjennom denne studien sett at de utvalgte bedriftene ikke har hatt den tilstrekkelige kunnskap runde gjeldene regnskapslovgivning for å kunne foreta en

korrekt vurdering av leieavtalene. Faktisk viste intervjuene at kunnskapen om leieavtaler var svært svak.

Før gjennomføringen av denne studie var det forventet avvik fra regnskapsloven og NRS 14 som følge av feilaktige subjektiver vurderinger av leieavtalens reelle innhold etter indikatorene gitt i NRS 14.26 og 14.27. Det overrasket derfor stort at kun en av de fem bedrifter hadde den nødvendige regnskapskunnskapen til å foreta en vurdering av leieavtalen. Vi fikk dermed ikke de nyanserte svarene som var ønskelig, men svaret kom og det var umulig å tolke feil. Bedriftene hadde ikke foretatt en vurdering av leieavtalene av den ene og avgjørende årsaken at de ikke kjente til regelverket.

Ut fra denne konklusjon om at det ikke var gjort noe konkrete vurderinger av de ulike klassifiseringene, så må vi kunne konkludere på at det heller ikke er gjort noen konkrete vurderinger hva angår strategisk tilpasning for å forsøke påvirke nøkkeltall eller nyttegjøre seg av en skattekreditt. Kunnskapene hos de intervjuede nøkkelpersonene var også for svak på dette området for å kunne si noe om dette var en aktuell problemstilling ved vurdering av leieavtalens reelle innhold.

Vi har i denne drøftingen avdekket at det er flere forhold som ikke har vært optimale. Blant disse er finansaktørens presentasjon av finansieringstjenesten leasing(leieavtale), og revisors kommunikasjon med regnskapsavlegger samt en uavhengig vurdering av klassifiseringen av leieavtalene. Uavhengig av disse forholdene så er det regnskapsavleggers ansvar å kjenne til de forutsetninger som legges til grunn ved godkjenning av årsregnskapet, og det er for svakt at fire av fem bedrifter aldri har lest NRS 14 leieavtaler på tross av at de selv benytter seg av slik avtaler(noen i til dels omfattende omfang også!).

6.5.1 Konsekvenser for årsregnskapet

Konsekvensene av at bedriftene ikke har etterlevd aktuelle regnskapslovgivning er at regnskapet ikke oppfyller alle kvalitetskravene som årsregnskapet burde. For disse aktuelle bedriftene er det spesielt kvalitetskravene om relevans, pålitelighet og sammenlignbarhet som risikerer å være i brudd. Det er ikke gjort en konkret vurdering av vesentligheten som følge av manglende etterlevelse av aktuelle regnskapslovgivning. Men generelt er etterlevelse av disse kvalitetskrav er helt essensielt for å sikre at årsregnskapet gir det rettviseende bildet som det kreves av rskl.3-2a.

6.6 IASB og FASB – behovet for en ny internasjonal standard

Innledningsvis til denne studie så var vi innom det pågående arbeidet til IASB og FASB vedrørende utforming av en ny internasjonal standard for leieavtaler, nåværende IAS 17(som NRS 14 bygger på).

Bakgrunnen for utarbeidelse av ett forslag til ny standard er ut fra ett brukerperspektiv.

Kritikken av IAS 17 tar utgangspunkt i følgende påståtte svakheter:

- *”Rettigheter og plikter i operasjonelle leieavtaler reflekteres ikke i regnskapet*
- *Manglende sammenlignbarhet*
- *Bevist avtalestrukturering påvirker regnskapsføringen*
- *Komplekse regler”*

(Kvifte, 2010)

Kritikken mot denne internasjonale standard må kunne sies å være rettet også mot norsk regnskapspraksis ettersom NRS 14 er harmonisert med IAS 17. Kritikken av nåværende standard går i all hovedsak ut på at man oppfatter skillet mellom finansiell- og operasjonelle leieavtaler som ett kunstig skille av avtaler som i realiteten er svært like. Det pekes spesielt på at også operasjonelle leasingavtaler gir opphavrett til balanseføring av finansielle eiendeler og

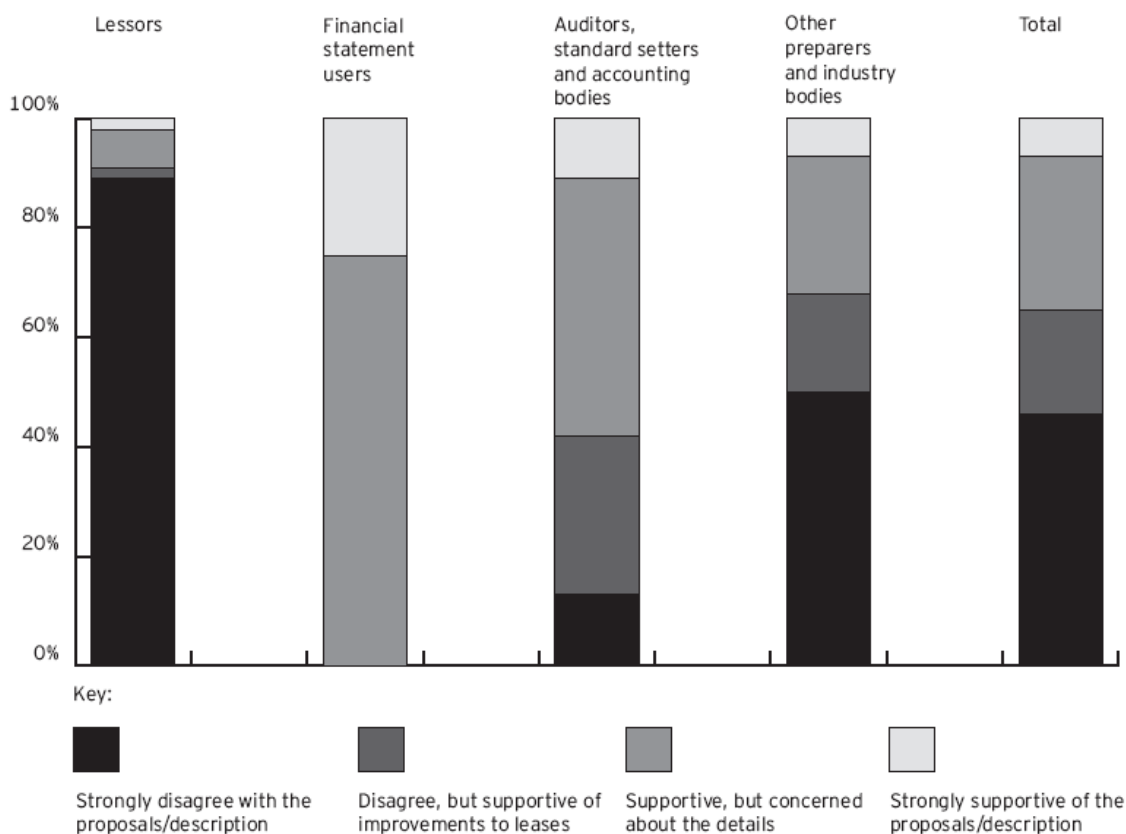
forpliktelser, samt at det gjennom dagens standarder i noen grad gis mulighet for tilpasninger av leasingkontrakter for å oppnå den regnskapsmessige klassifiseringen som er hensiktsmessig for bedriften(Finansieringsselskapenes servicekontor, 2009)

Høringsutkastets nye konseptuelle tilnærming er at alle leieavtaler gir grunnlag for rettigheter og dermed skal balanseføres. Det er ventet at det i løpet av 2011 vil komme en revidert IAS 17 hvor det er foretatt slike endringer i den konseptuelle tilnærmingen til leasingavtaler. Dersom det blir vedtatt en slik endring i standarden så er man noe usikre på hva konsekvensen blir for den likelydende norske standard, NRS 14. Men ut fra de siste års harmonisering av norsk regnskapsrett mot internasjonal regnskapsrett så skal en ikke se bort fra at slike endringer i IAS 17 vil medføre direkte konsekvenser for utformingen av NRS 14

Observasjonen fra denne studien er at regnskapsavleggers vurderinger av de ulike avtalene i fire av fem tilfeller er fraværende. Kritikken rundt de ulike bedriftenes bruk av subjektivt skjønn er med bakgrunn i denne studie lett og henge seg på. Resultatene fra denne studien indikerer helt tydelig at lik regnskapsmessig behandling av tilnærmet like avtaler, samt at en endring i den konseptuelle tilnærmingen vekk fra bruken av subjektivt skjønn absolutt er å foretrekke da man sikrer seg en lik regnskapsmessig behandling og dermed sammenlignbare og pålitelige regnskap. Hvorvidt det korrekte er å presentere informasjonen om disse inngåtte leieavtalene i balansen eller ikke får imidlertid bli opp til noen andre å vurdere.

I forbindelse med utsendelsen av nevnte høringsutkast, *Leases: Preliminary Views*, så har revisjonsselskapet Ernst & Young utarbeidet en analyse av høringsvarene. Det fremkommer av denne studien at høringsutkastet har en relativt bred støtte for forslagene hos de fleste innstansene bortsett fra en, leasingselskapene(tilbydere av leieavtaler). Bakgrunnen for den kjølige tilbakemeldingen fra leasingselskapene har i følge høringsvaret ikke noe med innholdet i høringsutkaster men med det faktum at de regnskapsmessige konsekvensene for leasingselskapene enda ikke var utredet. (Kvifte, 2010).

Uavhengig av hvilken årsak som oppgis i høringsvaret så er det nærliggende å tro at en slik endring i den konseptuelle tilnærmingen vil kunne slå fotene under en del av argumentene til finansaktørene for innsalg av finansieringstjenesten leieavtalen. Denne kjølige tilnærmingen fra bransjen til en slik konseptuel endring er med på å underbygge de observasjoner som er gjort av de ulike finansaktørenes markedsføring av leieavtaler/leasing. Observasjonene og konklusjonen på denne typen markedsføring var at den i særdeles liten grad finansielle leieavtaler. Mye mulig at dette har en direkte konsekvens med at de største fordelene med leasing forsvinner i det øyeblikk disse skal balanseføres. Det er uansett liten risiko for at bransjen i Norge vil bli kritisk rammet av en slik endring, ettersom det er lite trolig at en slik endring vil medføre en tilstrømning av de forenklete regnskapsreglene gitt i NRS 8.

Figur 9: Oversikt tilbakemeldinger diskusjonsnotat - 'leases:Preliminary Views' (Ernst & Young, 2009)

Ser tydelig at leasingselskapene(lessors) er sterkt uenige i det foreløpige høringsutkastet.

7.0 Konklusjon

I dette kapitlet så vil problemformuleringen presentert i studiens innledende kapittel bli besvart. Til slutt i kapitlet så rundes det av med "områder for videre forskning" som omhandler noen av de temaene som har fanget forskers interesse men som av ulike årsaker ikke er utredet i denne studie.

I denne studien så ønsket jeg å gjøre en caseundersøkelse på bedrifters etterlevelse av norsk regnskapslovgivning og god regnskapsskikk i forbindelse med de regnskapsmessige vurderingene av leieavtaler. Jeg ønsket å tilegne meg noe mer kunnskap om emnet finansielle leieavtaler og tilhørende Norsk regnskapsstandard 14. Bakgrunnen for dette valget av regnskapsområde var at leieavtaler også kalt leasing er en meget utbredt finansieringsform, men allikevel så var mitt inntrykk som regnskapsbruker, at det var få bedrifter som i særlig grad omtalte leieavtaler i årsregnskapene sine. Jeg ønsket derfor i første delproblemstilling å forsøke finne ut:

"om bedriftenes regnskapsmessige behandling av leieavtalen(e) er i tråd med norsk regnskapslovgivning og god regnskapsskikk"

Undersøkelsene viste at hele 44 % av bedriftene hvor det var identifisert finansielle leieavtaler ikke hadde etterlevd norsk regnskapslovgivning og god regnskapsskikk (operasjonalisert igjennom NRS 14) ved avleggelse av årsregnskapet. Konklusjonen på første delproblemstilling var derfor negativ. Bedriftenes regnskapsmessige behandling er ikke i tråd med norsk regnskapslovgivning og god regnskapsskikk.

Dersom det ble gjort observasjoner av at aktuelle lovgivning ikke etterlevdes så var det ønskelig å kunne si noe om:

"hva de bakenforliggende årsakene til at regnskapslovgivningen og god regnskapsskikk ikke følges"

Konklusjonen på dette spørsmålet ble i denne studie noe enklere enn hva som var forventet ved oppstart av studien. Forklaringen var så enkel og ærlig at fire av de fem bedriftene som ble intervjuet for å undersøke de bakenforliggende årsakene til den manglende etterlevelsen av gjeldene lovgivning ikke hadde kjennskap til den aktuelle regnskapsstandarden og de ulike klassifiseringene av leieavtalene. Det hadde altså i disse bedriftene aldri vært gjort en konkret vurdering av leieavtalene. Den femte bedriften hadde gjort en vurdering i henhold til norsk regnskapslovgivning og NRS 14, men hadde ut fra en vesentlighetsbetraktning valgt å ikke følge denne vurderingen og dermed ikke tatt det aktuelle leieobjektet inn i balansen slik regnskapslovgivningen indikerer.

Observasjonen i denne studien er noe overraskende. Dette har hovedsakelig sammenheng med at de observasjonene som ble gjort i denne studien og som dannet grunnlag for konklusjonen på etterlevelsen av norsk regnskapslovgivning og NRS 14 ved vurderingen av den regnskapsmessige behandlingen av leieavtaler var så tydelig negativ.

7.1 Områder for videre forskning?

- Det som jeg igjennom hele denne studien har hatt lyst til å undersøke er hvorvidt de resultatene som er fremskaffet i denne studien hva angår feilaktig klassifisering og fraværende vurderinger av leieavtalene er gjeldene for også andre områder i Norge?
- Det kunne vært interessant å undersøke hvilke konsekvenser det ville fått/får for leasingselskapene dersom foreslåtte høringsutkast blir lagt til grunn for en endring i den konseptuelle tilnærmingen til leieavtaler i Norge.
- Gjennom denne studien så har jeg fått relativt klare indikasjoner på at de ulike finansaktørene ikke tilbyr operasjonelle leieavtaler. Det kunne vært meget interessant å vurdert klassifiseringen av de mest sentral finansaktørenes standard leieavtaler for å eventuelt kunne konkludere på om de villeder i sin markedsføring

Bibliografi

Bryman, A., & Bell, E. (2007). *business resaerch metods - second edition*. New York: Oxford university press.

Det Kongelige Finansdepartement. (2009-2010). *Prop.117 L - Endringer i regnskapsloven og enkelte andre lover(foretaksstyring og tiltak mot manipulering av finansiell informasjon)*. Oslo: Det Kongelige Finansdepartement.

DnB NOR Finans. (2010, 05 06). *Leasing av driftsmidler*. Retrieved 05 06, 2010, from DnB NOR:
https://www.dnbnor.no/bedrift/lan_og_finansiering/leie_og_leasing/produkter/leasing_av_driftsmidler.html?WT.ac=produkt_Leasing%20av%20driftsmidler

Eklund, T., & Knutsen, K. (1999). *Regnskapsanalyse med åreoppgjør*. Oslo : Universitetsforlaget.

Ernst & Young . (2009, Desember 4). The path of `leased` resistance. *IFRS outlook* , pp. 6-9.

Finansieringsselskapenes servicekontor. (2009). *Sirkulær nr.39 - Leasing og Regnskap, forslag til ny internasjonal standard*. Oslo: Finansieringsselskapenes servicekontor.

Fokus Leasing. (2010, 05 06). *Maskiner*. Retrieved 05 06, 2010, from Fokus Bank:
<http://www.fokus.no/nb-no/Bedrift/Mellomstore-bedrifter/Finansiering/Leasing/Maskiner/Pages/Maskiner.aspx?tab=0#tabanchor>

Grunnloven. (n.d.). Kongeriget Norges Grundlov av. 17.mai.1814.

Huneide, J.-E., Pedersen, K., Schwencke, H. R., & Haugen, D. O. (2009). *Årsregnskap i teori og praksis 2008*. Oslo: Gyldendal Akademiske.

Husby, I. A. (2009). IAS 17 Leieavtaler. In *IFRS i Norge, Tema og bransjeartikler*. Oslo: Ernst & Young.

International Accounting Standards Committee Foundation (IASFC). (2009). *Leases - Preliminary Views*. London: IASC Foundation Publications Department.

Investopedia ULC. (2010, May). *Earnings Before Interest, Taxes, Depreciation and Amortization - EBITDA*. Retrieved Mai 2010, 2010, from Investopedia:
<http://www.investopedia.com/terms/e/ebitda.asp>

Jacobsen, D. I. (2005). *Hvordan gjennomføre undersøkelser - Innføring i samfunsvitenskapelig metode 2.utgave*. Kristiansand: Høyskoleforlaget AS - Norwegian Academic Predd.

Johannessen, A., Kristoffersen, L., & Tufte, P. A. (2004). *Forskningsmetode for økonomiske - administrative fag*. Oslo: Abstrakt forlag AS.

Kristoffersen, T. (2005). *Årsregnskapet - en grunnleggende innføring. 2.utgave*. Oslo: Fagbokforlaget.

Kvifte, S. S. (2010, Januar). Leieavtaler i balansen. *Revisjon og Regnskap Nr.1 > 2010*, pp. 15-16.

Lov om revisjon og revisorer (1999-01-15 nr 2).

Lov om skatt av formue og inntekt (1999-03-26 nr 14). (n.d.).

Nordea. (2010, 05 06). *Leasing - Mer Fakta*. Retrieved 05 06, 2010, from Nordea: <http://www.nordea.no/Bedrift/Finansiering/Investering/Mer+fakta/966422.html>

Norsk Regnskapsstandar 8 - God regnskapskikk for små foretak. (2009, Juni). Retrieved May 10, 2010, from Norsk RegnskapsStiftelse: http://www.regnskapsstiftelsen.no/arch/_img/9464481.pdf

Norsk RegnskapsStandard 14. (2008, Juni). *Norsk RegnskapsStandard 14*. Retrieved Mai 10, 2010, from Norsk RegnskapsStiftelse: http://www.regnskapsstiftelsen.no/arch/_img/9431356.pdf

Norsk RegnskapsStiftelse(3). (2010, May 10). *Norsk RegnskapsStiftelse - Forsiden*. Retrieved May 10, 2010, from Norsk RegnskapsStiftelse: <http://www.regnskapsstiftelsen.no/default.aspx>

Norsk RegnskapsStandard 13 - Usikre forpliktelser og betingede eiendeler. (2008, Juni). Retrieved Mai 10, 2010, from Norsk RegnskapsStiftelse: http://www.regnskapsstiftelsen.no/arch/_img/9431358.pdf

Regnskapsloven. (n.d.). Lov om årsregnskap nr. 56 av 17.07.1998.

Sander, K. (2004, August 23). *Metodetyper*. Retrieved Mai 16, 2010, from Kunnskapssenteret: <http://www.kunnskapssenteret.com/articles/2486/1/Metodetyper/Metodetyper.html>

Selskap, 1. (2010, Mai 06). Økonomisjef. (Ø. Renø, Interviewer)

Selskap, 2. (2010, Mai 06). Regnskapssjef. (Ø. Renø, Interviewer)

Selskap, 3. (2010, Mai 06). Økonomisjef. (Ø. Renø, Interviewer)

Selskap, 4. (2010, Mai 07). Økonomisjef. (Ø. Renø, Interviewer)

Selskap, 5. (2010, Mai 07). Regnskapssjef. (Ø. Renø, Interviewer)

Skattedirektoratet. (2009). *Lignings ABC 2009*. Oslo: Fagbokforlaget.

Skatteetaten. (2010). *Lignings ABC 2009/-10*.

Sparebank 1 Nord-Norge. (2010). Leasing og bilfinansiering. In S. 1. Nord-Norge, *Guide for næringslivet* (p. 13). Tromsø: Sparebank 1 Nord-Norge.

Svenska Handelsbanken AS. (2010, 05 06). *Leasing av driftsmidler*. Retrieved 05 06, 2010, from Handelsbanken: http://handelsbanken.no/shb/inet/istartno.nsf/FrameSet?OpenView&iddef=bedrift&navid=Z2_Bedrftstjenester&sa=/shb/inet/icentno.nsf/Default/q07BBE45C32834DF5C1256CBB00343E08

Tellefsen, J. T., & Langli, J. C. (2008). *Årsregnskapet* . Oslo: Gyldendal.

Yin, R. K. (2003). *Case Study Research - Design and Methods*. London: Sage Publications.

Økonomikonsulent. (2010, April 29). Finansinstitusjon. (Ø. Renø, Interviewer)

Vedlegg

Vedlegg 1

1. Har bedriften de siste to årene inngått avtale om leasing av driftsmidler av noe slag?
2. Kjenner du til begrepene operasjonell- finansiell leasing?
 - a. Dersom ikke så forklares disse for vedkommende
3. Ved inngåelse av leieavtalen hvilke vurderinger ble gjort angående korrekt klassifisering av leieavtalen, tenker her på klassifiseringen av leieavtalen som operasjonell eller finansiell?
4. Kjenner du til *Norsk Regnskapsstandard 14* som omtaler leasingavtaler?
 - a. Benyttes denne standarden ved klassifiseringen av avtalen som operasjonell eller finansiell?
 - b. Dersom ikke; hvilke vurderinger gjøres?
5. Ved vurdering av klassifiseringen foretas det noen vesentlighetsbetraktninger?
 - a. Vurderes/behandles f.eks mindre (beløpsmessig) avtaler som operasjonelle
 - i. Kost/nytte betraktningen ettersom det ved klassifisering av leieavtalen som finansiell medfører at det må gis en del flere opplysninger om leieforholdet i aktuell noteinformasjon?
6. Foretas det noen vurderinger knyttet opp mot bedriftens skatteposisjon?
 - a. Ved regnskapsmessig behandling av driftsmidlet som finansielt så skal avtalen også klassifiseres som finansiell i skattepapirene/regnskapet.
 - b. Dersom dette ikke gjøres så vil man få en «skattekreditt» som følge av at man oppnår en kjappere avskrivingsprofil.

7. Foretas den noen vurdering av påvirkningen av bedriften nøkkeltall ved vurdering av klassifiseringen av leasingavtalen?

- a. EBITDA (Ernings Before Interes Tax Depreciation Amorisations)
- b. Egenkapital krav

8. Synes du at det er vanskelig å vurdere klassifiseringen av leasingavtaler?

- a. I hvilken grad benyttes utleier som sparringspartner ved vurdering av klassifiseringen av leasingavtalen
 - i. Benyttes informasjonsmateriellet som er tilgjengelig?
- b. I hvilken grad benyttes revisor som sparringspartner ved vurdering av klassifiseringen av leasingavtalen

Vedlegg 2

Tabellene nedenfor gir informasjon hvorvidt det leasede objekt er tatt inn i årsregnskapene til de respektive selskapene. Det er også gjort en vurdering av hvorvidt den informasjonen som gis rundt de finansielle leasingavtalene tilstrekkelig er opplyst om i note til årsregnskapet. Herunder er opplysningene som er gitt i prinsippnote, driftsmiddel note/leasing note vurdert.

Selskap	Følger regnskapslovens alminnelige regler	Balanseført finansiell leasing	Tilstrekkelig noteinformasjon, rskl. 7-13			Revisor
			Prinsippnote	Driftsmiddel	Leasing	
A	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	PwC
B	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	Vesteråls-Revisjon AS
C	Ja	Ja/Nei	Ja	Nei	Nei	KPMG
D	Ja	Ja	Nei	Nei	Nei	Vesteråls-Revisjon AS
E	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	PwC
F	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Hålogaland Revisjon
G	Ja	Nei	Ja	Nei	Nei	KPMG
H	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Pwc
I	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	EY
J	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	KPMG
K	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	KPMG
L	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	BDO Noraudit
M	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	KPMG
N	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	KPMG
O	Ja	Ja/Nei	Ja	Nei	Nei	KPMG
P	Ja	Ja/Nei	Nei	Ja	Ja	PwC
Q	Ja	Ja	Nei	Ja	Nei	EY
R	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	Halvor Hundstad
S	Ja	Ja	Ja	Nei	Nei	KPMG
T	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	BDO Noraudit
U	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	KPMG
V	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	KPMG
W	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	EY
X	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	KPMG
Y	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei	Arve Solberg